

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

J.H. Veeffkind

De herberg van het laatste geluk (1)

Bij Lucas 2:14b

In een van zijn Narnia-sprookjes vertelt Lewis dat de kinderen aan het eind van de wereld komen.

Maar tussen hen en de onderkant van de hemel in zagen ze iets in het groene gras dat zo wit was, dat zelfs zij, met hun adelaarsogen, er bijna niet naar kijken konden. Ze kwamen dichtbij en zagen dat het een Lam was.

„Kom maar, jullie ontbijt staat klaar”, zei het Lam met zijn lieve melkachtige stem.

Toen zagen ze pas dat er een vuurtje brandde op het gras, waar vis op stond te bakken. Ze gingen zitten en aten de vis – nu hadden ze voor het eerst in al die dagen honger. En het was het verrukkelijkste eten dat ze ooit geproefd hadden.

„Zou je ons willen vertellen, Lam,” zei Lucy, „is dit de weg naar het land van Aslan?” (Aslan is de Leeuw, J.H.V.)

„Voor jullie niet,” zei het Lam.

„Jullie moeten de deur naar het land van Aslan doorgaan vanuit jullie eigen wereld.”

„Wat?!” zei Edmund. „Kun je van uit onze wereld ook in het land van Aslan komen?”

„Je kunt vanuit elke wereld in mijn land komen,” zei het Lam: maar terwijl het sprak veranderde zijn sneeuw witte vacht in warm goudgeel en het Lam werd groter en toen was het Aslan zelf, die daar stond: hij torende hoog boven hen uit en er straalde licht uit zijn manen.

Het Lam is de Leeuw, en de Leeuw is een Lam, en nu moet elke lezer van het sprookje zelf maar uitmaken wie Aslan eigenlijk is – de zoon van de Grote Keizer over de Zee...

Eerder in het verhaal heeft Eustaas met hem te maken gekregen. Eustaas was een mispunt en een pestkop. Voor straf is hij dan ook veranderd in een draak. Per slot van rekening was hij dat al: een draak. De leeuw maakte aan draak Eustaas duidelijk dat hij zich moest uitkleden.

Ik wou juist zeggen dat ik me niet uit kon kleden omdat ik geen kleren aan had, toen ik opeens bedacht dat een draak wel wat op een slang lijkt en dat slangen hun huid kunnen verliezen. O, natuur-

lijk, dacht ik, dat bedoelt die leeuw. Dus begon ik aan mezelf te krabben en aan alle kanten begonnen mijn schubben los te laten.

Toen krabde ik nog wat dieper en in plaats dat er alleen hier en daar schubben loslieten, begon mijn hele huid nu keurig af te stropen, zoals wanneer je ziek geweest bent, of zoals bij een banaan. In een paar minuten kon ik er zo uitstappen. Ik zag hem daar naast me liggen en hij zag er niet erg leuk uit. Het was een heerlijk gevoel. Dus begon ik de treden af te lopen, de bron in, om mijn bad te nemen.

Toen hij zichzelf in het water zag, ontdekte Eustaas dat hij nog een drakepak aan had. En toen hij dat had uitgekrabd nog een. En toen nog een.

Toen zei de Leeuw – maar of hij praatte weet ik niet: Je zult het mij moeten laten doen. Laat mij je maar uitkleden. Ik was doodsbang voor die klauwen van hem, dat kan ik je wel vertellen, maar ik was er intussen bijna wanhopig van, dus ging ik maar gewoon plat op mijn rug liggen om het hem te laten doen. De allereerste haal van zijn klauw ging zo diep dat ik dacht dat hij dwars door mijn hart heenging. En toen hij mijn huid eraf begon te trekken deed dat meer pijn dan alle andere dingen die ik ooit heb gevoeld. Het enige waardoor ik het kon verdragen was, dat het echt een fijn gevoel was als dat spul losliet. Je weet wel – net als wanneer je een korstje van een wond afkrabt. Het doet hardstikke zeer maar het is zó leuk om te zien hoe het eraf komt.”

Toen Eustaas uit de huid stapte pakte hij me beet – dat vond ik niet zo leuk want mijn buitenkant was heel gevoelig nu ik geen huid meer aan had – en gooide me in het water. Het deed ontzettend pijn, maar dat was maar heel eventjes. Daarna was het gewoon verrukkelijk en zodra ik begon te zwemmen en te ploeteren merkte ik dat de pijn in mijn arm helemaal weg was. En toen pas zag ik waarom. Ik was weer een jongen geworden. Als ik je zou vertellen wat ik op dat moment van mijn eigen armen vond zou je me vast

een aansteller vinden. Ik weet wel dat ik geen spierballen heb en dat mijn armen vergeleken bij die van Caspian niets voorstellen, maar ik was zo ontzettend blij dat ik ze weer zag. Na een poosje haalde de leeuw me er weer uit en kleedde me aan...”

„Kleedde je aan? Met zijn poten?” „Nou ja, dat gedeelte kan ik me niet meer zo goed herinneren.

Maar op de een of andere manier kleedde hij me aan: hij trok me nieuwe kleren aan – de kleren die ik nu aan heb, om precies te zijn.

Lewis eindigt dit gedeelte van zijn sprookje met:

Het zou leuk zijn – en niet eens zo ver van de waarheid – om nu te zeggen dat 'sinds die tijd Eustaas een heel andere jongen was'. Om heel precies te zijn begon hij een heel andere jongen te worden. Af en toe viel hij nog wel eens terug

33e jaargang - nr. 25.
8 december 1989

In dit nummer

- 437 J.H. Veeffkind
De herberg van het laatste geluk (1)
- 439 H. de Jong
Toeëigening des heils (1)
- 442 D.W.L. Milo
Jezus' volkomen offerande
- 443 Margreet Maljers-Kroes
Tussen kerk en keuken
- 444 P.J. van Kampen
India, mij een zorg (4)
- 447 M.R. van den Berg
Nogmaals:
zich onderwerpen
- 448 A. Troost
Van praktische schriftbeschouwing naar een theologie over de Schrift

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E.R. Postma
J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Uit breder kring

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
A.J. van Veelen-Vis
Postbus 258,
3740 AG Baarn.
Tel. 02154-23546.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 79,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-13080, fax 03420-92542.

Druk

"Steenbergen", Zeist.

in zijn oude gewoonten. Er waren nog steeds heel wat dagen dat hij ontzettend vervelend kon zijn. Maar aan de meeste daarvan zal ik geen aandacht besteden. Zijn genezing was begonnen.

Waarom ik zo uitgebreid uit dit Narnia-sprookje citeer?

In de eerste plaats, omdat we deze maand de verjaardag van het Lam dat de Leeuw is, vieren. De dag, waarop de Zoon van de Grote Keizer over de Zee voor het eerst op aarde kwam.

In de tweede plaats, omdat het verhaal van Eustaas zo prachtig de bekering van de mens illustreert. Hoe je van een beest weer een mens wordt. Je kunt jezelf niet redden. Daar heb je een Redder voor nodig: 'Je zult het mij moeten laten doen'. Dat doet wel heel erg zeer, maar je wordt er ook heel erg gelukkig door. En daarover gaat het toch juist op het Kerstfeest: hoe doodongelukkige mensen weer zielsgelukkig worden. Als er één woord centraal staat in het Kerstevangelie, dan wel het woord 'blijdschap, vreugde'.

Na de aankondiging van de geboorte van Johannes de Doper zegt de engel tot Zacharias: „Ik ben Gabriël, die voor Gods aangezicht sta, en ik ben uitgezonden om tot u te spreken en u deze *blijmare* te verkondigen”. Hiervoor had Gabriël al gezegd: „En *blijdschap* en vreugde zal uw deel zijn en velen zullen zich over zijn geboorte *verblijden*”.

En Elisabet zegt tot Maria: „Waarom heb ik dit te danken, dat de moeder mijns Heren tot mij komt? Want zie, toen het geluid van uw groet in mijn oren klonk, sprong het kind van *vreugde* op in mijn schoot”.

En Maria zelf zingt: „Mijn ziel maakt groot de Here, en mijn geest heeft zich *verblijd* over God, mijn Heiland, omdat Hij heeft omgezien naar de lage staat van zijn dienstmaagd”. Als burens en familie horen dat Elisabet een kind heeft gekregen, staat er: „en zij *verheugden* zich met haar”.

De engel in de Kerstnacht zegt tot de herders: „Weest niet bevreesd, want zie, ik verkondig u grote *blijdschap*, die heel het volk zal ten deel vallen: U is heden de Heiland geboren”.

En dat de Here God in de eerste hoofdstukken van Lucas geloofd en geprezen wordt, is overbekend: door Maria, door Zacharias, door de herder, door Simeon en door Anna.

De een na de ander wordt gelukkig gemaakt door de geboorte van onze Heer, Jezus Christus.

De citaten zijn uit C.S. Lewis, *De zeereis van De Dageraad*, 'Westfriesland' Hoorn 1985, blz. 166, 168, 80-83.

Bekering - 1

Hoe kom ik ertoe mij te bekeren

een
ik schrik van
het voorbeeld van een ander

twee
ik denk aan
de pijn die ik mijn naaste aandoe

drie
ik lijd onder
de onrust in mijn binnenste

vier
ik ontdek dat
God met me bezig is

vijf
ik vlucht naar
de Here Jezus

dat is het geheim
van mijn bekering.

(Bij Psalm 119:59)

Bekering - 2

De keerzijde van de bekering is dat je niet moet terugkeren tot voor het keerpunt

je kent de geur
de opwindung van het kwade
maar je moet er afblijven

je ontdekt dat het fijn is
om er af te blijven
het bevrijdt en vernieuwt je

maar het gaat niet vanzelf
het kost je moeite
en het is de moeite waard

het is een beste weg
en het is prettig
om erop te lopen

je bent een vrij mens
vrij van het kwade
vrij voor het goede

de zon schijnt
het gras geurt
het is zomer

je blijft in de waarheid
je verstaat de waarheid
en de waarheid maakt je vrij.

(Bij Johannes 8:31-32)

H. de Jong, Amsterdam

Toeëigening des heils (1)

Nu het langzamerhand geheel duidelijk is geworden dat de kerkelijke eenheid met de Christelijke Gereformeerden geen verdere doorgang zal vinden, is de tijd aangebroken voor een terugblik. Wat zijn we nu met onze kontakten en samensprekingen opgeschoten? Wat kan er als winst uit worden meegenomen, zodat we in de toekomst als goede vrienden naast elkaar kunnen leven? Met een neergehaalde muur, maar zonder algehele eenwording – om in heden-daagse politieke termen te spreken. Eén van de dingen waar onze Christelijke Gereformeerde vrienden in de gehouden samensprekingen steeds weer mee aangekomen zijn, betreft de *toeëigening des heils*. Als ik goed luister hoor ik onder onze mensen irritatie bij het uitspreken van deze wat ouderwetse woordverbinding: toe-eigening-des-heils. Wat is dat helemaal? Die irritatie is wel begrijpelijk als het bij de klank van deze term blijft, zonder dat er nadere uitleg van gegeven wordt. Wat hebben de Christelijke Gereformeerden bedoeld ons Nederlands Gereformeerden voor te houden? Waar zijn ze bezorgd voor als ze over ons nadenken? Ontdaan van alle oûbol-ligheid die voor het gevoel van sommigen in de uitdrukking meekomt, is – daarvan ben ik overtuigd – met die toeëigening des heils iets behartigenswaardigs aan ons hart gelegd. Maar het kan geloof ik wel bijbels gezegd worden dan tot nu toe gedaan is. Ik wil daarom een ogenblik theologisch doordenken op wat met die term te berde is gebracht.

De kritiek

Met het apart aan de orde stellen van die toeëigening des heils bedoelen de Christelijke Gereformeerden te zeggen dat de prediking in de Nederlands Gereformeerde kerken te weinig ernst maakt met de noodzaak van de wedergeboorte. Het hele heil is in Christus gereed, ja, en ligt in de doopsbelofte opgetast, zeker, maar hoe landt het bij de mens? Bij de mens wiens hart daar van nature niet naar staat. Daar wordt bij ons te weinig een punt van gemaakt, vinden zij. En of wij nu al zeggen dat wij dat uit eerbied en schroom aan de Heilige Geest willen overlaten, omdat anders de prediking te *mensmiddelpuntig* wordt, – zij zijn er niet gerust op. Zij vrezen een vervlakking in de prediking. Eigenlijk zijn ze bang dat die min of meer *verzwegen* wedergeboorte bij ons op hetzelfde neerkomt als de *veronderstelde* wedergeboorte die wij in de veertiger jaren zo terecht

hebben afgewezen. Zijn jullie daar echt wel los van gekomen?, schijnen ze ons te vragen. Wel iets om over na te denken, vind ik.

Mijn zelfkritiek

Hebben zij gelijk? Mijn zelfkritiek als Nederlands Gereformeerde valt wat anders uit, maar toch kan ik voor wat onze vrienden zeggen wel begrip opbrengen. Ik kan er ook wel iets mee beginnen. Als ik in mijn herinnering terug ga naar de tijd dat ik als jongen opgroeide in de Vrijgemaakte kerken, dan moet ik zeggen dat ik in de veelvuldige gesprekken over het verbond die ons milieu kenmerkten, de Here Christus te weinig ben tegengekomen. En ik vrees dat dat, zeker onder de Nederlands Gereformeerden, nog niet helemaal weg is. Het was net of het verbond een zaak was waar Hij buiten stond. Natuurlijk bedoelde men dat niet te zeggen of te suggereren. Christus lag met zijn Heilandswerk aan het verbond ten grondslag. Hij was er de vooronderstelling van, zoals Hij ook van de verbondsbelofte de inhoud vormde, zeker, maar dat was een vanzelfsprekend vóórgegeven waarover niet veel behoefte te worden gezegd. Dat het daarnaast in het verbond ook telkens weer uitloopt op een kritische en beslissende *ontmoeting* met de Here Jezus, waarbij Hij ons vraagt: heb je Mij lief? en: wil je Mij volgen?, nee, dat kwam er eigenlijk zo niet uit. Terwijl dat toch *evenzeer* tot de verbondsprediking zou moeten behoren.

Volksverbond en David-verbond

De Here Christus komt namelijk *tweemaal* in het verbond voor. Hij ligt er inderdaad met zijn offer aan ten *grondslag*, maar Hij vormt er met de bediening van zijn Geest ook het *middelpunt* van. Dat valt al uit de geschiedenis van het Oude Verbond af te lezen. Daarin stuiten we op de werkelijkheid van twee verbonden: het *volksverbond* en het *David-verbond*. Het volksverbond dat op de Sinai met Israël werd gesloten en op het verbondsbloed gefundeerd was, en het David-verbond dat door de profeet Nathan werd bekend gemaakt en de aangekondigde Davidszoon tot partij tegenover God had. Beide verbonden stonden in een spanningsvolle relatie tot elkaar. Het volksverbond was de ruimte waarbinnen God het David-verbond als een kritisch midden had neergezet. Israël moest zijn houding daartegen-

over bepalen. Dat heeft tot spanningen geleid, tot scheiding zelfs. Het uiteengaan van het noordelijk en het zuidelijk rijk is daar het duidelijkste voorbeeld van. De grote vraag op het verbondserf werd steeds meer: wat dunkt u van 'David'? (deze naam als inbegrip van het eigenlijke verbondsheil), – zoals dan ook binnen de christelijke gemeente de vraag aktueel blijft: wat dunkt u van de Christus? En daarom behoort echte verbondsprediking een *twee-fasen-structuur* te vertonen. Niet elke zondag, maar in het algemeen. Enerzijds moet de gemeente op Christus als haar fundament worden geplaatst, maar anderzijds moet zij met Christus als haar kritische midden worden gekonfronteerd. En beide bewegingen in de prediking vloeien voort uit de structuur van het verbond.

Een bijbels alternatief

Onze mensen zijn nogal kopschuw geworden voor de kritiek die van Christelijke Gereformeerde zijde is geuit. Zij hoorden spreken over tweeërlei kinderen van het verbond, gehoorzame en ongehoorzame, en zij associeerden dat met voorstellingen die daar inderdaad vaak in meekomen, te weten die van tweeërlei verbond: uitwendig en inwendig, tweeërlei belofte: voorwaardelijk en onvoorwaardelijk, enzovoort, enzovoort. Zij vonden dat zulke onderscheidingen het bijbelse spreken onzeker maken. Ik ben het daarmee eens. Het is mystificerend om zo met die termen te werk te gaan. De mensen weten niet meer waar ze zich aan te houden hebben. Ze worden wantrouwig gemaakt zowel ten aanzien van de eenvoud van de bijbelse spreekwijzen als ten aanzien van de geloofsuitingen die in de gemeente naar voren komen. Maar nu blijkt het mogelijk om *op bijbelse wijze* te spreken van tweeërlei verbond: dat van het volk en dat van David, dat van de gemeente en dat van Christus. En het is het ambt van de Heilige Geest om de gemeente van het ene naar het andere verbond over te leiden, omdat het ene zonder het andere geen bestand heeft. Wij moeten onder de van God gegeven verbondspartner gebracht worden. Zo ontstaat *onderscheidende* prediking. Deze onderscheidende prediking kan en zal scheiding brengen, want Christus is gesteld tot een val en een opstanding van velen en niet allen die van Israël afstammen zijn ook Israël. Maar wij zijn niet op een *argwanende* prediking aangewezen om dit verschil boven water te krijgen.

Duidelijke Christusprediking, zowel funderend als konfronterend, volstaat. Daarom denk ik dat met mijn onderscheiding recht gedaan kan worden aan het 'Anliegen' van de Christelijke Gereformeerde kritiek op onze prediking, zonder te vervallen in het zielsgepeuter dat onze mensen zo terecht vrezen en verwerpen. De volgende keer hoop ik een en ander nog te illustreren met een verhandeling over II Korinthiërs 6:16b-18.

Te verwachten artikelen (o.a.):

Prof. dr. D. Holwerda, 'Punten en komma's'
C. Huizinga, 'Gereformeerd blijven'
Ds. J.C. Janse, 'Een nieuwjaarsgeschenk van Calvijn'
Hermine de Rijk, 'Eva, wie ben je?' (Toespraak Vrouwenkontaktdag)
Jan van der Spek, 'Samenspel'
Prof. ir. E. Stamhuis, 'Waarneming en werkelijkheid'
Ds. J.H. Veeffkind, 'Het begon allemaal met de woordvoerder...'
Ds. B. Wielenga, 'De ene Naam: Zending in de 21ste eeuw'

Pastorale Notitie

J. Kranenburg – Rolde

Mág het wel waar zijn?

Binnen de gereformeerde gezindte kennen wij een geheel eigen manier van reageren op de inhoud van een preek. Dominees dienen bij het betrekken van de pastorie daarvan op de hoogte te zijn anders raken zij ontmoedigd. Wij zijn niet gewoon predikers met lof te overladen. Vermoedelijk steekt hier een diepe bezorgdheid voor hun zieleheil achter. Heeft een preek ons getroffen dan verpakken wij onze gevoelens in de mededeling „Ik heb het wel eens slechter gehoord”. De prediker moet dan weten dat hem zoëven de hoogste lof is toegezwaard die in onze kringen denkbaar is. Een nog hoger iudicium geven wij niet. Ik spreek hier van 'wij' omdat ik tot diep in de jaren des onderscheids

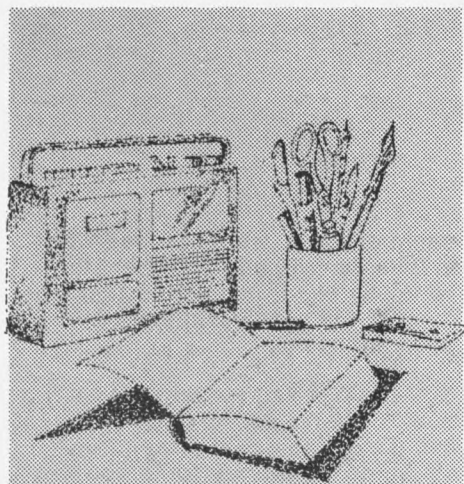
aan de voet van preekstoelen heb gezeten in plaats van er óp te staan. Zodoende ken ik deze gang van zaken van binnenuit.

Hier staat tegenover dat wij ook met onze kritiek doorgaans zuinig zijn. Wij zijn zelfs heel lang bereid om die terstond na de dienst tegelijk met de koffie weg te spoelen. Het is al jaren geleden dat mij werd verteld dat deze eigenaardigheid typerend is voor de noordelijke provincies, maar de ervaring leerde mij dat deze gedragslijn ook elders wordt gevolgd. Nu kennen wij met betrekking tot de preek niet slechts bijval en afkeuring, maar er is een derde categorie preken. Daarop reageren wij met de woorden: „Hierover moet ik nog eens nadenken”. Toen ik dat voor de eerste keer hoorde was ik er erg mee ingenomen. Ik meende dat deze mededeling lofprijzing inhield voor de diepgang van de preek, maar dat bleek een vergissing. Overgezet zijnde bleek deze reactie te betekenen: „Hiervan geloof ik geen fluit. Ik ben ook niet bereid het gehoorde ernstig te overwegen. Deze woestijn is mij te mul. Dit mag gewoon niet waar zijn”. Ook dit ken ik, achteraf, toch wel uit eigen ervaring. Toen ik voor het eerst hoorde van de gedachten van A. Janse van Biggkerke over de mens als levende ziel, was ik niet bereid die zomaar aan te nemen. Ik wilde er zelfs niet over nadenken. Ja, ik zou me daar zonder ziel de eeuwigheid tegemoet leven. Wat Janse deed moest hij weten. Wat mij betrof: dit mocht gewoon niet waar zijn. Hoe ik hier nu op kom? Door de artikelen over de wederopstanding des vleses, die drs. de

Jong in ons blad publiceerde. Ik ga niet op de inhoud in. Zelfs niet verpakt naar gereformeerde trant. Daar ben ik de goede scribe niet voor en daar is dit rubriekje niet voor. Ik doe niet aan het spel mee maar zit aan de zijlaan en geef wat commentaar. Maar wat zou ik graag over de zaken, die de Jong aansneet eens met deze en gene willen praten en zie: dat blijkt erg moeilijk. Ik krijg reacties als hierboven aangehaald: hier moet ik nog eens over denken.

Wat zit hier nu achter?

Ik hoor geen bijval of afkeuring. Ik krijg meer het gevoel dat men over deze dingen niet graag nadenkt en dat het niet waar mág zijn. Wij zijn met deze dingen bij het hart van ons christelijk geloof, met name als het gaat over de opstanding van onze Heer. Ik mag toch wel zeggen dat het hier om zaken gaat die veel gewichtiger zijn dan de positie van de vrouw in de kerk, waarover iedereen zo vlot zijn zegje doet. In de kerkelijke pers is de opstanding in deze maanden de meest besproken zaak. Wij zijn niet immuun voor de bijbelvreemde gedachten die nu rond gaan. Daarom kunnen we elkaar geen groter dienst bewijzen dan over deze zaken met elkaar door te praten. Het moet wel waar mógen zijn wat in ons blad werd gezegd.

Jeugdtribune

H. Algra, Den Helder

Voor de jonge kinderen

De gemeenschap der heiligen

Je hebt het vast wel vaak gehoord in de kerk: de dominee noemde in zijn preek 'de gemeenschap der heiligen'. Wat bedoelen we eigenlijk met die gemeenschap der heiligen?

De gemeenschap der heiligen zijn alle mensen samen die geloven in God. Ze zijn allemaal kinderen van één Vader. Daarom wordt de preek ook vaak begonnen met 'broeders en zusters'. Als je kinderen van één Vader bent, als je dezelfde Vader hebt, dan ben je elkaars broer of zus.

Met de gemeenschap der heiligen bedoelen we dus alle mensen die geloven in God en in de Here Jezus. Dat zijn de mensen die op zondag bij jou in de kerk zitten, voor je, achter je, naast je. Maar ook mensen die niet naar de kerk kunnen komen omdat ze te oud zijn of te ziek zijn. En ook mensen die ver weg wonen, in een ander land, misschien wel helemaal aan de andere kant van de wereld, in Korea, in Indonesië of in Australië.

Jij gaat op zondag naar je eigen kerk. Misschien komen daar maar weinig mensen, is het maar een kleine kerk. Misschien ga je naar een grote kerk die helemaal vol zit, waar je moet zoeken naar een plekje. Of je nu naar een klein kerkje gaat of naar een grote kerk: in jouw kerk komen heel verschillende mensen. Daarmee bedoel ik niet eens: oude en jonge mensen, of mensen met blond haar en sproeten en mensen met zwart haar. Nee, ik bedoel: al die mensen kunnen verschillende dingen voor God doen.

Denk er maar eens over na. Ik noem een paar dingen. Er zijn mensen in de kerk die op het orgel kunnen spelen. Andere mensen kunnen de

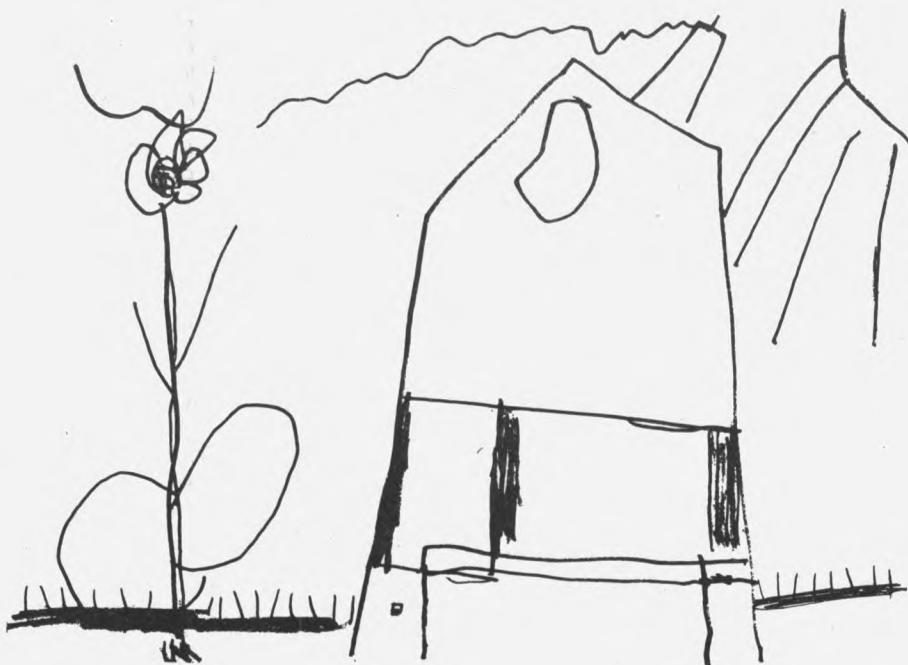
kerk schilderen als er nieuwe verf op het hout moet. Er is iemand die het kerkblad typt. Sommige mensen uit de kerk passen op de kleine kinderen in de crèche. Weer anderen kunnen aan de oudere kinderen een verhaal uit de bijbel vertellen. Er zijn ook mensen die heel goed kunnen zorgen voor iemand die ziek is of verdrietig is. De bijbel zegt: we hebben allemaal verschillende gaven. De bijbel zegt ook dat de kerk lijkt op ons eigen lichaam. We hebben van God ogen gekregen, oren, handen, voeten. Stel je voor dat je oog zou zeggen dat je hand niet nodig is: dan zou je eigenlijk niets meer kunnen pakken. Of dat je oor zou zeggen dat het niet nodig is. Dan zou je nooit meer naar muziek kunnen luisteren. Je hebt je ogen en je oren, je handen en je voeten nodig, anders klopt er iets niet met je lichaam. Zo is het ook in de kerk: we zijn allemaal nodig. Dat is ook het mooie van een kerk. Allemaal kunnen we iets doen, en samen doen we dan iets voor God en voor de gemeenschap der heiligen.

Ik wil het verhaal nog iets anders vertellen. Onze dominee liet in de kerk een tekening zien. Die tekening vind je op deze bladzijde. Hij vertelde er het volgende verhaal bij:

In een klas zaten 30 kinderen. Al die kinderen kregen van de juf een mooie viltstift. Marieke kreeg een zwarte stift. En ze maakte deze tekening met die stift. Ze ziet het: alles is zwart: het huis, de deur, de bloem, de zon en het gras.

Eigenlijk was Marieke helemaal niet tevreden met die tekening. Ze zei: het klopt niet, want een bloem hoort niet zwart te zijn en ons huis is bruin met een rood dak. Toen zei de juf: „Als jullie nou eens met elkaar een tekening gaat maken, dan kan Martine met haar kleur rood de dakpannen kleuren, Fred kan de bloem geel kleuren, Kees kan het gras groen maken en Marianne kan de lucht blauw kleuren". En dat gebeurde. Zo werd het een prachtige kleurplaat.

En dat is nu eigenlijk ook wat God met de gemeenschap der heiligen bedoelt. Samen ga je aan het werk. En als je dat samen doet, dan ben je bezig met de gemeenschap der heiligen. Het is dan eigenlijk net alsof je samen voor God een mooie kleurplaat maakt. Iedereen zorgt ergens voor en samen kunnen we dan zeggen: wat is het fijn in de kerk. We horen allemaal bij elkaar en God zorgt voor ons. Als een echte Vader.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Jezus' volkomen offerande

N.a.v. dr. E.L. Martin,
'Secrets of Golgotha',
Alhambra, Calif. 1988

Het zal u al lang zijn opgevallen, dat dr. Martin in zijn belangrijke boek niet zijn archaeologische en historische vondsten aan de man tracht te brengen. Voor hem is de Schrift begin en eind van zijn studie; zodat hij (typisch on-wetenschappelijk) zich door het vooroordeel van het geloof laat leiden.

Executie naar Romeins recht

Jezus heeft er aan meegewerkt, dat het Joodse volk Hem tot koning uitriep, Mrc. 11:1. Daardoor was hij naar Romeins recht des doods schuldig, immers staatsgevaarlijk. Toen de Joodse leiders hun Sanhedrin-vonnissen aan Pilatus ter bekrachtiging voordroegen, (zelf mochten ze geen doodvonnis uitvoeren – hoewel ze zich later wel aan Stephanus hebben vergrepen) gebruikten ze dan ook niet het Mozaïsche – maar het voor Romeins recht geldige argument. Maar Pilatus doorzag de truc en was niet enthousiast om mee te werken. Hij trachtte Jezus te sparen, maar kon er niet onder uit toen hijzelf politiek gevaar liep. (Zie Matt. 27:18, 19, 22, 23, 24; Luc. 23:15, 22; Marc. 15:15; Joh. 19:12).

De Joodse leiders vroegen dus om de Romeinse kruisdood. Die was bestemd voor slaven, staatsgevaarlijke lieden en misdadigers. Pilatus zat voor het blok: Jezus scheen staatsgevaarlijk, de Joodse leiders schenen een redelijk belang te hebben bij hun eis, en Pilatus hoefde maar zijn handtekening te zetten.

En waar zou die executie moeten plaatsvinden? Het Romeinse recht zei: op de plaats van de misdaad, of op de plaats van arrestatie, maar in elk geval op een zeer zichtbare plek. Dat moest dus de Olijfberg zijn: daar had Jezus dagelijks onderwijs gegeven, daar was de hosanna-tocht begonnen, daar was Hij gearresteerd en daar kwamen veel Paasvierders langs.

Executie naar Joods recht

De doodstraf was door de Heere al vroeg ingesteld, Num. 15:35. Het was de massale steniging, buiten de legerplaats. De ene maal voor een sabbath-schender, de andere maal voor een, die opzettelijk de Naam lasterde. Zonden, die niet door dierenbloed konden worden weggeno-

men; uitsluitend door het eigen bloed.

En Jezus? Hij had erkend Gods Zoon te zijn, Luc. 22:69-71. Voor wie Hem niet geloofden was dit de ergste Godslastering. Naar Mozaïsch recht bestond voor Jezus slechts één straf: steniging buiten de legerplaats. En waar moest die executie zijn?

Uitgaande van Gods woning en van de Stenen Zaal liep de weg uitsluitend oostelijk. Zoals de mens uit de hof van Eden is gezet door de 'oostpoort'. Zoals Kain is weggezonden 'naar het oosten'. Zoals ook later Stephanus door de oostelijke Stephanuspoort is weggebracht. Zoals de Verzoendag-offers, de Rode Koe (die de as voor de reiniging der priesters moest leveren), de zondebok en de bok voor Azazel oostelijk tot buiten de territoriale grens van de heilige stad werden geleid. Het zal u in dit verband opvallen, hoe David, vluchtend voor zijn zoon Absalom en schuldbewust, dezelfde weg koos: op de Olijfberg heeft aanbeden en toen de woestijn in ging, als de bok voor Azazel, 2 Sam. 15. Allen gingen uit Gods tegenwoordigheid vandaan, maar bleven 'voor Gods aangezicht'; wij zouden zeggen: ten overstaan van de Hoogste Rechter ondergingen ze hun lot. En inderdaad zeggen Joods-christelijke schrijvers, dat Stephanus is gestenigd nabij het Mifkad-altaar, nabij het filiaal van de Topos.

Welke executie werd toegepast?

De vraag wordt door dr. Martin opgeworpen: konden de Joodse leiders wel met de Romeinse straf genoeg nemen? Zouden ze de heidense straf, door kruisiging, aanvaarden en de religieuze Mozaïsche straf vergeten? Ging het hun alleen om Jezus' dood – of om de wettelijke en religieuze uitstoting uit de gemeenschap van het bondsvolk? Denk aan de procedure. De leiders zeiden tegen Pilatus: „Wij hebben een wet en naar die wet moet Hij sterven”. Daar speelden ze open kaart. En Pilatus zei „neemt gij Hem en oordeelt gij Hem *naar uw wet*”. Gaf hij hun de vrije hand? Het lijkt erop. Maar Pilatus kon als Romein alleen tot de kruisigingsdood besluiten. Dat deed hij, noodgedwongen, Mrc. 15:15. En formeel nam hij de 'vrije hand' terug, toen hij de beschuldiging aanbracht 'Koning der Joden'; hetgeen de Joodse leiders

danig ergerde, want hiermee werd in feite de vrije hand om Hem te vonnissen *naar hun wet* teruggenomen! Het is alles geraffineerd en gecompliceerd.

Dr. Martin is van mening dat de Schrift wijst in de richting van de Joodse steniging. Te weten een steniging, *nadat* het Romeinse vonnis was uitgevoerd. Een dubbele executie dus, voor Joden en heidenen, voor kerk en wereld. Hij vindt steun in het feit dat de Joodse leiders bij de eerstvolgende gelegenheid (Stephanus) zelf 'de vrije hand' namen, alsof een gewoonterecht was geschapen.

Dubbele executie?

Deze gedachte moet voor theologen en bijbellezers vreemd zijn. Toch gaat dr. Martin hiervoor niet uit van historische gegevens, maar... van de Schrift. En wel met name bij de profetieën over wat de lijdende Knecht des Heeren te wachten stond, vond hij: misvormd, *niet herkenbaar*, gestalte noch luister, veracht, man van smarten, niet om aan te zien, geslagen, verbrijzeld, Jes. 52, 53. Ook: een worm, geen man, een smaad voor mensen, *zijn bloed als water vergoten*, omringd door stieren, honden, leeuwen die Hem benauwen, *zichtbare beenderen*, ontwrichte beenderen, zo zou Hij het volbrengen, Psalm 22. En Psalm 38 vult aan: Gods pijlen troffen Hem (scherpe stenen, denkt dr. Martin, die Hem op alle naakte en kwetsbare plekken troffen) zodat *geen stukje vlees heel bleef* en zijn hart het begaf, verbrijzeld en met stinkende wonden. Ook: *verblinde ogen* – en dr. Martin meent dat ook Paulus na zijn doorstane steniging grote last met zijn ogen had, Gal. 4:13-15; 6:11, 17.

Het is alles te erg om op te sommen of in te denken. Toch noemt de Schrift wonden, die ver boven de Romeinse kruisdood uitgaan. Hoe genadig, dat zowel Jesaja 53 als de Psalmen 22 en 38 eindigen met de lofzang: dat de Vader het offer van zijn Zoon aanvaardde en op deze wijze de zonden van de mensheid kwijtschold!

Ook dr. Martin worstelt met het feit, dat de Heiland na zijn opstanding zo spoedig herstelde en – hoewel aanvankelijk door zijn beste vrienden nauwelijks herkend – aan Thomas slechts de bekende wonden toonde.

We laten de kwestie rusten door er aan te herinneren, dat dr. Martin de Schrift boven de wetenschap stelt.

De twee bokken

Laten we nog even letten op de twee bokken, in Lev. 16:8, 15, 21 genoemd. Ze hoorden bij het ritueel van de Grote Verzoendag. Ze moesten volkomen gelijk zijn en op beide werd de zonde van Israël gelegd. Dan werd er geloot: de een werd aangenomen als een Gode welgevallig brandoffer – de ander verworpen, de woestijn ingestuurd. De laatste was de 'bok van Azazel', en uit het boek Henoch kennen we de naam Azazel als van een demonische engel. Deze bok werd aan de duivel prijsgegeven. De andere werd door God aanvaard als een zoenoffer.

Dingen die diepe betekenis hebben, om met Hebreëen te spreken. Jezus, de Zoon des Vaders, werd door God als een volkomen offer aanvaard; een volkomen verzoening voor al onze zonden. Maar wie was Bar-Abbas? Ook hij heette Jezus: zijn voornaam is door de meeste vertalers moedwillig verzwegen, in navolging van Origines. Zijn achternaam Bar-Abbas betekent niet anders dan *zoon des vaders*. En over de hoofden van deze twee gelijkkluidende namen werd een kansspel gespeeld. Door Pilatus. „Wie zal ik vrij laten gaan?” De onschuldige of de misdadiger? Het volk koos en Bar-Abbas is verdwenen uit het boek der mensheid. De wereld heeft het duister liever gehad dan het licht.

Judas

Dr. Martin wijst op deze figuur, sinister maar belangrijk. De offerande van Jezus Christus was geheel overeenkomstig de Mozaïsche offerwetten; met recht kon gezegd worden, dat Jezus de ganse wet kwam vervullen. De dierenoffers hadden symbolisch voortuitgewezen op zijn Goddelijke offer, Psalm 40:7-9. Elk offerdier werd tot aan de tempel gebracht. Jezus' vonnis werd (in de Stenen Zaal) eveneens aan de rand van de tempel geveld. Van de brandoffers werden enkele druppels bloed in de tempel gesprengd, voor het tweede voorhangsel, Lev. 4:6. Maar Judas heeft het bloedgeld eveneens in de tempel gestrooid! De priesters wilden de 30 zilverlingen niet aanneemen: er kleefde bloed aan.

Wie was Judas eigenlijk? Jezus heeft hem als discipel uitgekozen, maar een jaar voordat 'de duivel in hem voer' zei Jezus al: „een van u is een duivel”, Joh. 6:70. Toch was Judas een priester, zoon van Aäron. Dat blijkt uit twee dingen, zegt dr. Martin. Hij gebruikte zijn recht van

vooraanzitting (Marc. 12:39), waar de priesters op stonden. Want terwijl Johannes „in de schoot van Jezus aanlag” bij het laatste avondmaal, kon hij als enige verstaan wat tussen Jezus en Judas gefluisterd is. En voorts kon Judas de tempel inlopen om de 30 zilverlingen te deponeren, Matt. 27:5 en Luc. 22:6. *Dat kon alleen een priester doen*. Bovendien was Judas, zegt Marcus 14:10, „de een van de twaalf”, nummer een, de voornaamste discipel, naar diversen durven te concluderen.

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Tussen kerk en keuken

De toga

In deze maand, waarin rode mantels en mijters tot het straatbeeld behoren, heb ik lang nagedacht over het antwoord dat ik Ds. Kranenburg uit Rolde nog schuldig ben.

Als reactie op een stukje, waarin ik me afvroeg waarom in onze kerken het verschijnsel 'toga' een zeldzaamheid is, stelde hij mij de vraag of ik het nu echt leuk zou vinden als in het kerkje in Oudorp-Alkmaar de predikant in een (liefst kleurige) toga de kerk in zou komen.

Toen ik me, na die vraag gelezen te hebben, voorstelde hoe onze zeer jeugdige pastor in rode toga met witte bef, over het middenpad naar de kansel zou schrijden, was mijn eerste reactie: „Lieve Dominee Kranenburg, ik zou het enig vinden”. Ik schrijf onbekommerd 'lieve ds. Kranenburg' omdat ik denk dat hij dat is. We hebben elkaar wel nooit ontmoet, maar je kunt iemand toch wel redelijk leren kennen door de manier waarop hij schrijft. De genezende is zeer onschuldig, bijna dochterlijk zou je kunnen zeggen, want ds. Kranenburg was al pastoraal actief, toen mijn voornaamste bezigheid nog uit het bakken van taartjes in de zandbak bestond.

Na de heldere uitleg, die ds. Kranenburg gaf over dragen van kleding in de eredienst was ik haast gedwongen me serieus bezig te houden met kanselkleding.

De opmerking dat je in tijden van 'afstand doen' je beperkt tot het wezenlijke van gemeente-zijn sprak me zeer aan. Ik ben er van overtuigd, dat die noodzakelijke soberheid in sommige gemeenten nog bestaat. Maar ook is het een feit, dat een beetje zwierigheid het wezenlijke van het gemeente-zijn niet aantast.

Deze gedachtenwisseling doet me denken aan mijn trouwdag. Wij hiel-

Judas, priester, zoon van Aäron, heeft het bloedgeld voor het tweede voorhangsel gestrooid, naar Mozes' inzetting. *Zo is Christus' bloed in het heiligdom gestort*, zegt Hebr. 13:11.

De verleiding is groot om deze serie voort te zetten. Maar wij stoppen nu. U moet het boek van dr. Martin zelf maar lezen.

den in die tijd, zoals zoveel gemeenten, kerkdiensten in het gymnastieklokaal van een school. Als er geen andere mogelijkheden zijn voldoet dat best. Maar stijlvol is anders.

Toen wij zouden gaan trouwen, trok het idee van tussen de ringen 'ringen te wisselen' me totaal niet aan. Bovendien zag ik ons al met een bruidsstoet door de gangen van de school dreutelen. Op een steenworp afstand van mijn ouderlijk huis stond een mooie en gezellige synodaal-gereformeerde kerk, waar ik regelmatig met familie, die tot die kerk behoorde, kwam. Ik stelde voor, dat wij daar onze trouwdienst zouden houden. Onze predikant keek mij aan met een blik van 'Dat heb ik je zo niet geleerd', roerde met een pijpekrabber in zijn pijpekop en zei: „Je weet toch wel dat een lokaliteit er voor de Here niet toe doet. Als we nu eens het zaaltje in Buiksloot probeerden te krijgen”.

Dat zaaltje was nog naargeestiger dan een gymlokaal. Ik rilde en zei toen royaal: „Ik weet dat de Here niet naar gebouwen kijkt. Daarom kan het net zo goed een mooie kerk zijn als een gymlokaal”. (Voor mij maakte het nl. wel uit). Die logica sprak hem aan en we zijn inderdaad in de mooie kerk getrouwd.

Ik pleit dan ook niet voor de gedwongen terugkeer naar een zwart pak. Ik pleit voor een beetje sjeuigheid. Voor de predikant die over een ribbroek en trui een toga aan wil trekken. Gewoon omdat hij dat gemakkelijk en mooi vindt.

Overigens, als een predikant zich prettig voelt in een zwart pak, moet hij het vooral niet in de kast laten hangen, want er zijn predikanten die het gewoon staat.

Ik haast me nu om te zeggen dat ik grijs ook prima vind... en bruin... en geruit! Enfin u ziet maar.

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

India, mij een zorg (4)

4. Mensen om niet te vergeten...

Het verschil...

Mijn verblijf op de campus in Pune is nog geen drie dagen oud en ik heb nog geen colleges gegeven. Bij een bijeenkomst, waar ik met wat studenten zit te praten – we zijn nauwelijks nog met elkaar bekend – vraagt één van de studenten of het klopt dat ik uit Nederland kom. Als ik daarop bevestigend antwoord, is zijn eerste vraag: „Ken je mevrouw Rookmaaker ook?” Als ik ook daar 'ja' op zeg, stráált hij meteen! Hij komt uit een van de 'Homes' vertelt hij. Als kind is hij er al terecht gekomen; in Gun-tur, in de staat Andhra Pradesh, heeft hij er twaalf jaar opzitten. Hij is daar nu bijna drie jaar weg, de tijd van zijn huidige theologie-opleiding. Al die jaren is hij financieel ondersteund door de dames van een Christelijke-Gereformeerde vrouwenvereniging in de Randstad. Een dag later komt hij bij me langs en praten we opnieuw. Hij heeft een paar foto's van zijn 'sponsors' bij zich. Ik vertel hem dat ik tot mijn spijt geen van de gefotografeerden ken. Dat blijkt niet onoverkomelijk. Of ik ze wel wil vertellen dat hij ze erg dankbaar is. Hij doet nu zijn 'kandidaats' (het gradensysteem in India en ons land loopt niet gelijk op, maar dat is in onze termen ongeveer zijn niveau). Daarna wil hij, als het kan, graag nog verder met zijn theologische studies, aan een andere opleiding, verder naar het Zuiden. Daar kan hij dan ook Hebreeuws doen; Grieks heeft hij nu al gedaan. Daar geniet hij van, vertelt hij; talen boeien hem.

Hij neemt weer een dag later één van de studenten uit zijn 'class' mee. Ook een van de jongens uit de 'Homes', legt hij uit. Ze spreken er samen over en de naam van 'Redt een Kind' valt, en die van mevrouw Rookmaaker. Het valt me op dat ze er zo over praten als ik anderen later hoor praten over Moeder Teresa. (Die opmerking zal ze niet zo nodig vinden, als ze het leest, vermoed ik, maar het is de zuivere waarheid; het was zo evident dat ze haar en het werk van 'Redt een Kind' zéér hoog hadden!) Met Massilamani (zo heet nummer twee) praat ik bijna een hele avond. Hij is een wat ernstige en zeer gevoelige jongen. Een paar keer staan er tranen in zijn ogen, achter de sterke brilleglazen, als hij het heeft over het verschil dat het leven in het Tehuis heeft betekend. Negentien jaar geleden kwam hij in 'Bethel', een van de grotere kindertehuizen.

Dat is dus al lang geleden. Een dame uit Overijssel heeft al die jaren zijn opvoeding bekostigd.

Van hem hoor ik wat uitvoeriger welke achtergrond kinderen zoals hij kunnen hebben. „Mijn vader dronk”, vertelt hij, „en dat doet hij nog. We zijn met vier kinderen, en die werden feitelijk geheel verwaarloosd. Een oudere broer is ook in 'Bethel' geweest, maar die is maar een paar jaar gebleven; toen vertrok hij – het was hem te streng. Hij heeft nu wel een goede baan en verdient behoorlijk. Toch vind ik niet dat het echt goed met hem gaat, geestelijk gezien. In zijn levensstijl blijkt hij geen gelovige. En dat geldt ook voor een jongere zus en broer; die hebben altijd thuis gewoond. Beiden werken in de bouw, als koelie. Ze hebben het niet breed; hun werk betaalt namelijk niet goed. Maar zo onderhouden ze wel onze ouders. Binnenkort gaat mijn zus trouwen; het huwelijk is, zoals vaak hier, gearrangeerd. Of ze er financieel ooit bovenop komt weet ik niet.

En dan ik. Ik ben dus lang in 'Bethel' geweest. Als het vakantie is, ga ik er altijd naar terug. Bethel is echt thuis voor me. Daar ben ik ook tot geloof gekomen. Dat heeft me veranderd. En als ik kijk wat ook maatschappelijk gebeurd is, dan kan ik alleen maar zeggen: wat een verschil heeft het voor me gemaakt.” Zichtbaar aangedaan kijkt hij me aan. Hij is zeer dankbaar, dat blijkt uit alles.

Toch moeilijk

Als ik vraag of er ook dingen moeilijk zijn, of moeilijk zijn gebleven, geeft hij een indringend antwoord. „We hebben véél reden om de mensen die ons steunen dankbaar te zijn, maar ze kunnen natuurlijk niet álle pijn wegnemen. Wat voor de meesten van ons heel moeilijk is is het besef dat onze ouders ons vaak niet konden ondersteunen, of dat ook niet wénsten. Wij hebben bijna allemaal een stevige emotionele crisis gehad, toen we een jaar of 17 waren. We hadden zó'n intens gevoel van afgewezen worden, door onze ouders. Dat was verschrikkelijk! De meisjes hebben het meestal ietsje eerder in hun puberteit. Bijna allemaal hadden we het er een tijdlang vreselijk te kwaad mee. Maar ja, dat moeten we uiteindelijk zelf uitknokken.

Verder maakt het me verdrietig, straks zelfstandig te moeten leven want 'Bethel' is thuis. Ik heb het gevoel dat ik dan alleen kom te staan. Ik weet nog niet zo goed hoe het dan zal gaan. Maar ik bid ervoor.

En ik ken natuurlijk wel wat mensen. Maar een groot deel van mijn familie valt opeens weg...”

Later kom ik erachter dat er op z'n minst nog één probleem zit. Zijn zus, die straks gaat trouwen, heeft geen geld voor een bruidsschat en óók niet voor een uitzet. Die heeft al bij herhaling gevraagd of ze van hem geld kan krijgen. 't Hooft niet zoveel te zijn, met tweeduizend roepies komt ze al een heel eind. En toen hij zei dat hij óók geen geld had, was de reactie dat hij natuurlijk wél een veel betere toekomstige positie zou krijgen dan alle andere familieleden bij elkaar! Bovendien, hij had toch contacten in het Westen... Maar – hij zei het haast wanhopig, een aantal weken later, toen we vertrouwelijker waren geworden – hij hād het gewoon niet! Wat kon hij dóen? Behalve zich schuldig voelen over de kans die hij had gekregen en zij niet...

Steun waard

Waarom ik dit alles vertel zal duidelijk zijn. Stellig is een aantal van u donor van 'Redt een Kind', of hebt u in het verleden een of meer kinderen financieel ondersteund. Natuurlijk hebt u via publicaties kunnen lezen dat uw geld goed besteed wordt. En vast hebt u in zó'n geval ook brieven van de kinderen in kwestie gehad (in een soms ietwat stereotiepe vorm, wellicht). Maar de meesten van u zullen níet in de kostbare omstandigheden zijn geweest om 'uw kind' op te zoeken en te spreken. En, als u dat al was, vele kinderen zijn nog jong. Je kunt van hen geen afgewogen oordeel verwachten over hun situatie. En Stichting 'Redt een Kind' is, naar ik meen, zeker niet zo nadrukkelijk in het vermelden dat u met dit alles iets heel góeds doet. Laat ik van mijn kant, als een (al-of-niet) objectieve 'buitenstaander', u vertellen dat uw steun *buitengewoon* veel voor die kinderen betekent! Inderdaad, niet allen zullen het u zelf zeggen; misschien dat ze het zelfs niet allemaal vinden. Ook toegegeven, ik heb maar twee huizen bezocht en dan vooral oudere 'gesponsorde kinderen' gesproken. Toch meen ik, op grond van die gegevens, te kunnen zeggen: wéét dat u er veel góeds mee doet! En gaat u er alstublieft mee dóór!

Arm aan geld, krap in de tijd

India is voor mij gaan bestaan uit gezichten van individuele mensen,

en hun eigen, unieke verhaal. Een andere student kwam ik in de kerk tegen; ik had er juist gepreikt. (Dat gaat daar zo, ik was er de week tevoren te gast geweest, ik had iets met geestelijk werk te doen en men vroeg dus of ik de volgende week wilde preken. Dat had ik dus zojuist gedaan. Net voor ik begon dook een gemeentelid achter een gordijntje, naar ik dacht om een glaasje water te halen. Maar in plaats daarvan kwam hij met een grote, zwaar-geurende bloemenkrans, waarmee je ook mensen Hindoe-goden-beelden ziet omhangen. Ik voelde me een eenmans-bloemencorso, en heb hem in dankzegging aanvaard, maar niet gedurende de hele preek omgehouden!) Onder mijn paraplu liepen we door de zware slagregen de heuvel weer op, naar de campus. En toen kwam zijn verhaal. Hij kwam uit het Noord-Oosten, uit een gebied dat tegen de grens met Birma ligt. Hij zag er feitelijk ook nogal Birmees uit, net als andere studenten uit die regio. In de staat Manipur was hij jeugdleider geweest, in zijn kerk. Er waren heel wat jonge mensen tot geloof gekomen, mede door zijn werk. Maar hij had te weinig opleiding genoten en dat betekende dat sommige jongeren niet veel respect voor hem hadden. Zo was hij een theologische opleiding begonnen en het ging goed. Hij was nu dertig, had drie jaar gestudeerd en dacht erover om ook nog twee jaar extra te doen. De studie was hem niet cadeau gedaan; de taal was voor hem een probleem. En inderdaad, studenten uit India's Noord-oostelijke staten hebben over het algemeen veel moeite met het Engels. Nee, veel geld had hij niet en zou hij ook niet gaan verdienen. Zijn (baptisten) kerk in Manipur was arm, maar ze ondersteunde hem, naar de grens van hun vermogen. Bovendien – en dat zei hij met enige trots – al hadden ze maar weinig geld, ze ondersteunden nog vier andere studenten en een aantal evangelisten, ook buiten India. Want je moest het Woord uitdragen, niet-waar?

Het betekende wel dat er voor hem dus niet zoveel fondsen beschikbaar waren. Ik vroeg hem – enigszins terloops – of hij veel boeken had. Nee, alleen de tien boeken die in de afgelopen jaren verplicht waren geweest. Verder las hij alles wat hij nodig had in de bibliotheek. En wat hij echt belangrijk vond schreef hij uit boeken over. Deed hij dat vaak?, was mijn vraag. Ja, dat deed hij elke zondag wel een aantal uren. Hij had intussen vele honderden bladzijden overgeschreven, als investering in

een grotendeels boek-loze toekomstige werkring, in een uithoek van zijn immense land. Daarvan was ik diep onder de indruk. Ik ben het nog, en vraag me af of situaties als deze wellicht voor mensen in dit land aanleiding kunnen zijn om in een behoefte te voorzien.

Je in de schulden steken

Vergelijkbare verhalen hoorde ik ook in de reusachtige stad Calcutta. Daar was ik heengegaan, anderhalve dag en twee nachten in de trein, om ons eigen 'kind' (geadopteerd via 'Redt een Kind') op te zoeken. Het was wel niet naast de deur, maar nu ik toch in India was... Feitelijk had ik er nogal tegen opgezien om naar Calcutta te gaan; als je al die verhalen hoorde over de intense armoede en zo.

Het eerste dat opviel bij het uitstappen op het perron was de intens vochtig-hete temperatuur, ongeveer 35 graden, maar dan wél in een sauna! In geen plek heb ik ooit maar half zo getranspireerd! En verder, ik zeg het maar eerlijk, was ik binnen een halve dag verslinderd aan die stad: de eindeloze stroom auto's kon me niet echt bekoren, maar de mensen die je er ziet. Vooral om een uur of kwart voor vijf in de ochtend liep ik door een lange straat met bijna uitsluitend opticienwinkels. In een redelijk opgewekte sfeer waren honderden trottoirslapers bezig te ontwaken, zich te wassen bij een pomp op straat of in een plas water... De boeiende mensentypen die je daar zag! Vooral bij het lopen naar de grote brug over de rivier (een uitloper van de Ganges) zag je de meest interessante mensen die je je kunt voorstellen. Niet dat je je daarop in een misplaatst romantisch gevoel moet blindstaren, natuurlijk. En toch...

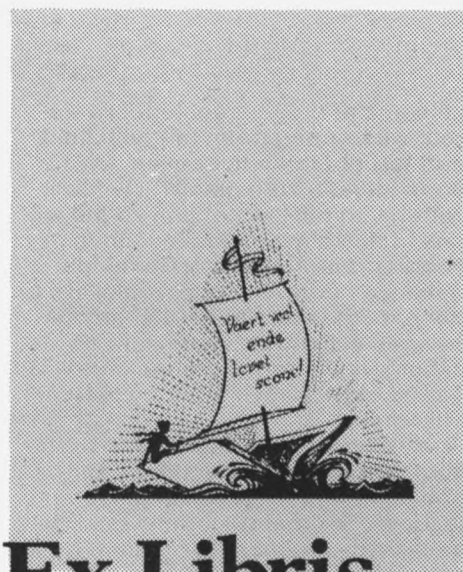
Welnu, in dat Calcutta met zijn veertien miljoen inwoners, in die krioelende mierenhoop verbleef ik in een ander opleidingsinstituut, waar vooral veel mensen uit die Noord-oostelijke staten studeerden. Mensen met sterk mongoolse trekken, of birmees.

En ook daar hetzelfde verhaal, met één verschil. Ook bij deze studenten was er weinig geld aanwezig, zó weinig dat ze vaak geen enkel schoolgeld konden betalen. De 'principal' nam geregeld ze toch maar aan, en vertrouwde dat ze het geld wel een keer zouden betalen, na afloop. Maar, zo vertrouwde hij me toe, ze wilden allemaal wel, maar het zat er vaak gewoon niet in – als

ze soms al tijden afgestudeerd waren, was er nog geen mogelijkheid aan terugbetalen te denken. „Wat doen jullie in zo'n geval?“, wilde ik weten. „In feite is het dan zo dat wij ons in de schulden steken om toch vooral maar mensen op te leiden; het is zo nodig – er is zoveel werk te doen in dit land. Ja, we steken ons bewust, willens en wetens, in de schulden. En dan is het een zaak van gebed, dat we toch weer budgettaire uitkomsten.“

Ik vroeg hoeveel het eigenlijk kostte voor een student(e) om daar een heel cursusjaar les te volgen, stage te lopen, te wonen en te leven. Het antwoord – in onze munteenheid omgerekend – was: achthonderd gulden per jaar... Daarvoor kon die Bijbelschool mensen dus een héél jaar onderhouden. En zulke bedragen waren er niet. Maar wel studenten; men kon ze met ingang van heden hebben en plaatsen.

Over deze en andere zaken heb ik heel wat zitten nadenken. Je wilt niet graag een nationale kerk, die op eigen benen moet staan en die dat ook kán, aan allerlei structuren onderwerpen die weer afhankelijkheid suggereren. Ook wil je niet als westerling de hele tijd met onze geldbuidel zwaaien. Toch vraag ik me af of we in dit soort omstandigheden iets voor mensen in India kunnen doen – naast het werk dat al gebeurt dus. En dus vraag ik me af of er onder u als lezerskring mensen zijn die financieel willen steunen. In dat geval svp een bijdrage op girorekening 2311112 tnv T.F.C. Kool, p.a. B.W.-laan 88, Amersfoort (uw gift is belastingaftrekbaar: dit is nl. een onderdeel BMZG).

Ex Libris

T. Hoekstra, Zwolle

Kerst- en andere gedichten

Een jaar geleden verscheen bij Kok in Kampen een bundel, samengesteld door Sipke v.d. Land onder de titel: De mooiste kerstgedichten van vroeger en later. Ik heb daar toen geen melding van kunnen maken doordat ik het boek pas na Kerstmis ontving, maar ik wil er nu toch even uw aandacht op vestigen.

De titel belooft erg veel, maar iedereen weet dat het begrip 'mooiste' betrekkelijk en subjectief is. Er staat veel in deze bundel dat ook in andere bloemlezingen te vinden is; vooral de oudere gedichten zijn erg bekend. Maar u vindt er ook nieuwe, minder bekende gedichten in b.v. van Okke Jager, Jaap Zijlstra en J.C. van Wageningen (= J. Presser). Het gedicht 'Kerstnacht in Auschwitz' kan bezwaarlijk 'mooi' genoemd worden; het gaat je wél door merg en been!

Het boekje is keurig verzorgd, in een stevige kft gebonden en voorzien van een mooi stofomslag. Omvang 48 bladzijden, prijs f 13,25.

Nel Benschop heeft weer een nieuwe bundel geschreven: Hij Die met ons is. Eigenlijk is die mededeling voldoende. De schrijfster heeft een plaats in het hart van heel veel mensen die anders niet naar gedichten zullen talen. Zij heeft op haar manier het Evangelie gebracht bij velen die op een andere manier niet aanspreekbaar waren. De toonzetting is zoals we die van Nel Benschop gewend zijn: een vast metrum en rijmpatroon, weinig boeiend spel met stijlmiddelen, slechts heel zelden verrassend. Maar het is allemaal wel glashelder. Hier volgt een voorbeeld voor de liefhebbers:

Chanson triste

Wij hebben U niets meer te zeggen, Heer,
omdat wij alles van het kerstfeest weten;
Uw wond'ren zijn voor ons geen wond'ren
meer,
Uw Bijbel is tot op de draad versleten.

Genade is voor ons niet meer dan recht,
en engelen bestaan alleen in dromen;
de grote blijdschap kennen wij maar slecht,
alsof U nooit op aarde was gekomen.

Het 'Eer zij God' is enkel een cliché,
of slechts een vrome wens van simp'le mensen.
En 'Vrede op aard', daar vangt U ons niet mee:
wij stellen aan Uw wetten eigen grenzen.

Wij hebben voor Uw heerlijkheid geen tijd.
— door duizend dingen in beslag genomen —
Als U niet Zelf een weg voor U bereidt,
zult U ons hart niet binnen kunnen komen.

Uitgeverij Kok heeft er een mooi boek van gemaakt. De illustraties verfraaien het geheel. Omvang 40 bladzijden, prijs f 13,50.

Omdat het ook een beetje mijn taak is u te informeren, meld ik dat Kok weer een bundel heeft uitgegeven van M. Koffeman-Zijl: Gevouwen Handen. Er staat één kerstgedicht in:

Het Engelenlied

Wat waren ze bevoorrecht
Die herders in het veld,
Hen werd de blijde boodschap
Het eerste toch verteld;
Voor hun verbaasde ogen
Zong daar het Engelenkoor,
Dit lied, zo mooi en zuiver
Kwam later niet meer voor;
Ze werden door de mensen
Nu niet bepaald geëerd,
Het 'Eer zij God' der Engelen
Heeft hen geïnspireerd;
Zij hebben niet gevraagd eerst
Is dit nu echt wel waar?
Maar gingen vol aanbidding,
En vonden Jezus daar.

De rest van de bundel is in dezelfde trant; u moet dus zelf maar bepalen of u uw geld eraan besteden wilt. Omvang 48 bladzijden; prijs f 10,25.

Tenslotte heel iets anders: Liefde is ons Getij, een vrije bewerking van het Hooglied door Jaap Zijlstra met tekeningen van Henk Werf.

Met het Hooglied heb ik nooit goed raad geweten en daarin ben ik de enige niet; ik vraag me nog af waarom het in de kanon van de Bijbel is opgenomen. Maar sommige gedeelten horen tot de top van de internationale liefdeslyriek. Het vraagt moed van een dichter als hij zich aan een bewerking daarvan waagt. Jaap Zijlstra heeft meer in zijn literaire mars dan de beide schrijfsters die hiervoor zijn genoemd, dat blijkt ook wel uit dit gedicht. Een klein stukje als bewijs:

Neem mij mee naar het wijnhuis
en laat mij proeven,

ik zet je lippen
zo graag aan mijn mond.
De heerlijkste dronk
is de wijn van de liefde,
schenk mij die wijn
maar deel hem niet rond!

En toch! En toch... De oude woorden van het Hooglied klinken in mijn herinnering mee. Bij Zijlstra lees ik:

Ik zie je buik
terwijl je danst
en hoe je huid als tarwe glanst.
Je navel een nap
tot de rand verzonken,
de aanblik all.

Mooi gezegd, hoor, maar het háált het niet bij Hooglied 7. Die intense erotiek doet vreemd aan in de Bijbel, maar het is prachtige beeldende taal. Misschien geniet een lezer meer van het werk van Zijlstra, als hij de Bijbeltekst niet kent? Voor mij is die kennis in elk geval aanleiding om te zeggen dat Zijlstra preutser bezig is geweest dan de schrijver van het Hooglied. De tekeningen van Henk Werf stellen teleur. Die bruid uit het Hooglied moet toch wel iets heel bijzonders zijn geweest! Dat vind ik in de tekeningen niet terug. En zouden jonge meisjes die knul met zijn vlassige sikje als de prins van hun dromen zien? De verschillende tekeningen wekken bovendien niet de indruk dat we telkens met dezelfde jongen en hetzelfde meisje te maken hebben.

Toch is het wel een aardig boekje geworden, voor wie niet al te kritisch naar de tekeningen kijkt. Uitgever is Kok. De omvang is 57 bladzijden. Prijs f 18,50.

M.R. van den Berg, Utrecht

Nogmaals: zich onderwerpen

Elastiek

Discussies in een blad kunnen gauw te lang doorgaan. Om dat te voorkomen wil ik hier al vast aankondigen, dat ik na dit artikel in Opbouw niet nog eens terug zal komen op het onderwerp waarover prof. Holwerda en ik van gedachten wisselen, zelfs niet als mijn vingers jeuken om het toch te doen.

Om te beginnen wil ik graag even een mogelijk misverstand uit de weg ruimen. Prof. Holwerda vreest dat ik door wat ik schreef over de onjuiste interpretatie van Gen. 3:16, bij de lezers de indruk wek dat hij van deze verkeerde visie zou uitgaan. Uit onze contacten en uit zijn publicaties was mij uiteraard bekend dat daarvan bij hem geen sprake is. Mijn opmerkingen daarover waren dan ook niet tegen hem gericht, maar waren alleen bedoeld om mijn eigen verklaring van Ef. 5:21 v.v. in een breder kader te plaatsen. Als ik hem daardoor onbedoeld in een verkeerd daglicht geplaatst heb, betreur ik dat en wil ik die indruk graag wegnemen.

Prof. Holwerda en ik zijn het goed met elkaar eens, dat er gezagsverhoudingen zijn. Sommige mensen zijn ondergeschikt aan anderen en dat is niet omkeerbaar. Ik mag de gezagsstructuur in de samenleving graag vergelijken met het elastiek in een onderbroek. Als dat elastiek eruit gehaald wordt, begint de broek af te zakken en wordt het lopen bemoeilijkt of zelfs onmogelijk gemaakt. Ook het huwelijk kent de structuur van de onderschikking. In dat verband heb ik wel eens het beeld gebruikt van autorijden. Het is funest als twee mensen daarbij het stuur willen vasthouden. Een autorit waarbij dat gebeurt, loopt fataal af. Daarover gaat ons verschil van mening niet.

Andere dimensie

Ik ben het ook wel met hem eens, dat de gezagsverhoudingen in het maatschappelijke leven omgekeerd worden als een generaal zich onderwerpt aan een soldaat. Generaals moeten in het leger dan ook nooit handelen volgens het adagium: generaals, onderwerpt u aan de soldaten. Als ze het wel deden, werd het een puinhoop. In juridische zin is een zich onderwerpend hoofd inderdaad een contradictio in terminis. Maar in de gemeente van Christus komt er een andere dimensie in het spel. Daar moet een generaal zich wel onderwerpen aan een soldaat.

Want ze zijn beiden broeders en hebben als zodanig de opdracht de een de ander uitnemender te achten dan zichzelf (Fil. 2:3), zonder dat daardoor de gezagsverhouding in juridische zin ongedaan gemaakt wordt.

Paulus gebruikt in Fil. 2:3 een woord waarmee in Rom. 13:1 en 1 Petr. 2:13 overheden aangeduid worden, aan wie je je moet onderwerpen. Je zou Fil. 2:3 als volgt kunnen omschrijven: laat de een de ander in *nederigheid* beschouwen als iemand die boven hem staat. Dat hier van wederkerigheid sprake is, is m.i. onmiskenbaar. Het feit dat dit woord in Rom. 13:1 en 1 Petr. 2:13 gerelateerd is aan 'zich onderwerpen', maakt het meer dan aannemelijk dat Paulus' uitspraken in Ef. 5:21 en Fil. 2:3 hetzelfde bedoelen te zeggen. Delling noemt Fil. 2:3, Ef. 5:21 en ook 1 Petr. 5:5 dan ook uitspraken die zakelijk, inhoudelijk, met elkaar corresponderen (TWNT, VIII, 525). Zich onderwerpen omvat een scala van betekenissen, zegt hij, van het ondergeschikt zijn aan autoriteit tot een zich vrijwillig voegen toe (TWNT, VIII, 46). M.a.w.: zich onderwerpen wordt niet in alle gevallen door een gezagsverhouding bepaald.

Wederkerigheid

Dat Paulus in Ef. 5:21 wel degelijk wederkerigheid op het oog heeft, blijkt m.i. ook uit Ef. 6:9, waar hij de heren opwekt hetzelfde te doen als de slaven. Uiteraard bedoelt Paulus daarmee niet de gezagsverhoudingen om te keren. Wat hij van slaven en heren gelijkelijk vraagt, is een en dezelfde gezindheid die ook in Christus Jezus was (Fil. 2:5). In Ef. 5:21 typeert Paulus die gezindheid als: elkaar onderdanig zijn. Ik heb de indruk dat prof. Holwerda en ik het zakelijk, inhoudelijk gezien, redelijk met elkaar eens zijn. Het komt me voor dat ons verschil voornamelijk hierop vastzit, dat 'zich onderwerpen' in het verband van Ef. 5:21 voor elk van ons een iets andere gevoelswaarde heeft. Hij vat het in strikte zin op en kan daarom niet van wederkerigheid spreken. Ik proef er, mede in verband met plaatsen als Fil. 2:3 en 1 Petr. 5:5, iets meer ruimte in en denk daarom wel aan wederkerigheid.

Op christelijke wijze

Bij nader inzien ben ik in het vorige artikel, en ook nu weer, eigenlijk impliciet al ingegaan op de vraag of

er binnen het huwelijk sprake is van een gezagsverhouding. Dat de man het hoofd van zijn vrouw is, impliceert die verhouding inderdaad. De door prof. Holwerda gewraakte passage in mijn boekje over Efeze (p. 113: „Gehoorzamen veronderstelt... enz.") zou ik dan ook beter anders kunnen formuleren. Wel blijf ik van mening, dat de man zijn hoofd-zijn pas op christelijke wijze uitoefent als hij, naar de woorden van Fil. 2:3, zijn vrouw houdt voor iemand die boven hem staat.

Opbouwend?

U weet vast wel iemand die een abonnement zou 'moeten' hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres invult sturen wij een proefnummer.
(U mag ook bellen: tel. 02154-23546)

NAAM:
ADRES:
PC/Wpl.:

Sturen naar: Adm. Opbouw
Postbus 258
3740 AG Baarn

A. Troost, Amsterdam

Van praktische schriftbeschouwing naar een theologie over de Schrift

1. Schriftbeschouwing en levensbeschouwing

We hebben dus in het voorafgaande willen betogen dat er een structuurverschil is tussen twee soorten van praktische schriftbeschouwing. Enerzijds is er het actueel *gelooven en belijden* dat de Schrift het betrouwbare, goddelijke Woord is, een belijdenis in een direct en actueel beantwoorden met hart en mond van Gods spreken. Anderzijds, als vrucht daarvan onze *eigen, nadere beschouwingen* over de Schrift en over haar speciale onderdelen, boeken, hoofdstukken, enz.

Laatstgenoemde, onze praktische schriftbeschouwing, is resultaat van ons (al of niet gelovig) feitelijk omgaan met en na-denken over de Schrift en over ons leven in relatie en omgang met de Schrift. Dat laatstgenoemde moet er wel bij gezegd worden, want de Schrift 'op zichzelf', in abstracto, bestaat niet. Evenmin als wij de Schrift mogen wegdenken uit het menselijk leven, evenmin mogen wij het omgekeerde doen: het menselijk leven wegdenken uit de werkingssfeer van de Schrift. Als levend Woord van God is zij immers gericht tot alle mensen en roept en dringt zij tot gelovige be-aming en daarmee ook tot het tegendeel. Zij bestaat niet geïsoleerd, evenmin als een mens bestaat zonder een (gelovige of ongelovige) relatie met God en Zijn Woord. Dat is een stukje christelijke Schrift- en levensbeschouwing, als vrucht van ons christelijk geloof. Het is een *levensbeschouwelijke verwoording* van onze kijk op de Bijbel en op het menselijk leven, en op de relatie tussen beiden. Onze praktische schriftbeschouwing is daarvan een onderdeel, dus een onderdeel van onze levensbeschouwing. Beide zijn wat hun structuur betreft, gekwalificeerd door ons geloof.

2. Levensbeschouwelijke schriftbeschouwing

In de bovengenoemde praktische levens- en schriftbeschouwing zijn we ons expliciet ervan bewust, dat we niet alleen gelovig *luisteren naar en antwoorden op* de Schrift, maar dat we ook, hierdoor geleid, *over* de Schrift praten en na-denken. Met onze eigen en eigentijdse woorden en gedachten. De uitdrukking 'de Schrift naspreken' heeft m.i. weinig zin, al is de bedoeling wel goed. Zij

bergt echter het directe gevaar van identificatie in zich.

In onze levensbeschouwelijke schriftbeschouwing spreken we niet alleen over de grote plaats die Gods Woord in ons leven heeft en behoort te hebben – zo in het algemeen, maar we gaan dan ook meermalen in details. We hebben dikwijls ook onze praktische beschouwing over bepaalde *delen* van de Schrift: boeken, hoofdstukken, verzen, passages, uitdrukkingen, gedachten. Op het intellectuele niveau van onze huidige Westerse cultuur is dat met heel veel 'gewone gelovigen' het geval, min of meer. Het schriftgeloof en het getuigenis daarvan in onze schriftbeschouwing, wordt een bewust element *in* onze *levensbeschouwing*.

De Bijbel is immers een feit, een 'gegeven' binnen het menselijk leven. Wij ervaren en beleven, en in onze levensbeschouwing getuigen we ervan, dat wij in ons leven bouwen op Gods beloften, ons in Zijn Woord geopenbaard. We bedenken, en spreken er over, dat de Schrift voor ons een licht is op ons levenspad. We proberen de concrete gebeurtenissen te bezien en te beoordelen in het licht van Gods Woord. Kortom: we ontwikkelen gaandeweg een zgn. 'levens- en wereldbeschouwing' waarin de Schrift een integraal hoofdmoment is, anders gezegd: een 'leidende functie' heeft. Deze aldus nader aangeduide schriftbeschouwing blijft echter nog zeer concreet en integraal ingeweven in ons dagelijks leven. Daarom sprak ik van 'levensbeschouwelijke schriftbeschouwing', in nadrukkelijke onderscheiding van een wetenschappelijke, theoretische, theologische schriftbeschouwing. Dit vergt nog enige toelichting.

3. Denken IN geloven

In elk geloven zit bij normale mensen een element van denken of kennen. Dit vraagt nu even onze speciale aandacht. Bekend is dat zondag 7 van de catechismus dat element ook even voor het voetlicht haalt: „Een waar geloof is niet alleen een zeker (stellig) weten of kennis (certa notitia) waardoor ik alles voor waarachtig houd, dat ons God in zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen...”. De catechismus bedoelt dit natuurlijk niet als een wijsgerige analyse van de structuur der geloofs-

activiteit. Het is een praktische geloofsbelijdenis waarbij we zonder meer goed kunnen aanknopen. Duidelijk is immers dat in onze geloofsactiviteit ook onze kennisfuncties betrokken zijn. Hoe zouden we, structureel gezien, kunnen geloven, indien we niet onderscheiden en weten wat of in wie wij geloven? *Kennis*-name gaat er aan vooraf, maar kennis-nemen is nog niet geloven. Geloven zelf is meer en *iets anders* dan kennis-nemen, *al zit dat er wel in opgesloten*.

In de structuuranalyses van de reformatorische wijsbegeerte spreken we dan van het geloven als een 'totaliteitsstructuur' *waarbinnen* een *cognitieve sub-structuur* is ingekapseld. Een substructuur waarin nog allerlei nader geanalyseerd kan worden, zoals het onderscheiden, identificeren, verbinden, concluderen, e.d. wat thans buiten beschouwing kan blijven.

Deze cognitieve substructuur binnen de totaliteitsstructuur van de geloofsactiviteit treedt in de *levensbeschouwing* wat meer op de voorgrond. Ook in wat theologie is, maar daarover later meer. Als *substructuur* blijft zij een *betrekkelijk* (on-)zelfstandige *deel*-structuur van het geheel, een 'element' *binnen* het geloven, en door (de totaliteitsstructuur van) dit geloven 'gekwaliceerd'. Het is geloofs-denken. Een levensbeschouwing en een praktische schriftbeschouwing is niet door het denken als zodanig gekwalificeerd, zoals bv. een wetenschap, maar door een concreet inhoudelijk *gelooven*. Filosofisch uitgedrukt: de geloofsfunctie is de kwalificerende en leidende functie in het geheel van de levensbeschouwing. Theologie daarentegen is, zoals we nog nader willen betogen, een *wetenschap* die een nadere analyse en verdieping kan bewerken van *alleen dat cognitieve element* in het geloofsleven.

Dit onzelfstandige of betrekkelijk-zelfstandige kenniselement binnen het geloven was aanleiding voor de vergissing van Thomas van Aquino toen hij eens (niet altijd, hij was op dit punt ook wel eens dichter bij de waarheid) het geloof definieerde als „iets van de rede” (*fides est aliquid rationis, actus intellectus, cogitare cum assensu*, e.d. *Summa th. II-II, 4* etc.). Geloof is z.i. een gift aan of een genade in *het verstand*. Zulke beschouwingen liggen geheel in de lijn van de rationalistische mensbeschouwing van de Griekse filosofie, voor zover die door Tho-

mas in zijn theologie was verwerkt. Door de reformatoren is dit beslist onvoldoende herkend, en zo is veel daarvan in de orthodoxe protestantse theologieën blijven functioneren.

4. De praktische schriftbeschouwing in functie

Naast het directe actuele belijden en getuigen dat de Schrift Gods Woord is, zagen we dus als een *vervolg* daarvan het gelovig na-denken, het re-flecteren over de Bijbel en daarvoor het vormen van een opvatting of beschouwing over de H. Schrift. Dat is een *secundaire* activiteit, geïnspireerd en geleid door de eerstgenoemde geloofsactiviteit. Zoals het iemand op zijn woord geloven als daad primair is ten opzichte van onze latere mededeling dat die persoon betrouwbaar is. In deze secundaire, meer beschouwende geloofsactiviteit generaliseren we ook wel ons belijden omtrent de Schrift tot een geloofsvisie op de Schrift als geheel, maar we beperken ons lang niet altijd daartoe. We bedenken en beschouwen ook wel bepaalde gedeelten van de Schrift afzonderlijk. We hebben zo onze min of meer juiste gedachten over de toepassing van de tien geboden, over de betekenis van de bergrede voor onze tijd, over de waarde van een geheel bijbelboek als bv. de Spreuken, of het Hooglied. Maar ook hebben we in deze praktische gedachtenvorming over de Schrift ruimte voor vragen en onzekerheden. We begrijpen lang niet alle delen en details. Daarbij denk ik dan niet alleen aan onmiskenbare 'oneffenheden' in bijv. historische berichten¹⁾, maar vooral denk ik aan de moeite die men als schriftgelovige kan hebben, wanneer men gelovig wil luisteren naar wat Gods Woord ons in bepaalde schriftgedeelten te zeggen heeft. Wat moet ik bijv. aan met sommige geslachtsregisters of delen daarvan? Wat is de boodschap van God in enkele slot-hoofdstukken van Paulus' brieven waarin hij aan vele, ons verder onbekende personen, de groeten laat overbrengen? Wat is geestelijk gesproken de bedoeling van vele militaire details uit de geschiedenissen van oorlogen en veldslagen in de tijd der richters en koningen? Het ligt voor de hand dat wij, zonder gewetensbezwaar, dergelijke schriftgedeelten gewoon overslaan en buiten de huiselijke schriftlezing laten. In onze praktische gelovige schriftbeschouwing doet dat niets af van onze liefde voor en belijdenis van de Schrift als Gods Woord. Ook al vinden we sommige gedeelten niet van geestelijk belang, of staan we er met allerlei onbeantwoorde vragen tegenover. Zó functioneert onze gelovige schriftbeschouwing in de praktijk. De Schrift heeft de liefde

van ons hart, maar wij beschouwen haar niet alsof zij zonder meer God zelf is.

Indien wij wat meer intellectuele ontwikkeling en scholing hebben ontvangen, raadplegen we bij genoemde moeilijkheden graag eens een (populair-)theologische bijbelverklaring. Maar lang niet elke schriftgelovige kan dat of wil dat. De meeste kerkleden zullen daar ook geen sterke behoefte aan hebben, vermoed ik. Intuïtief voelt men aan dat lang niet alles in de Bijbel van het grootste belang is. In de vijf gemeenten die ik in het ambt gediend heb, heb ik verhoudingsgewijs, en ook in zéér meelevende gezinnen, maar heel weinig 'Korte Verklaringen' of iets dergelijks aangetroffen. Dat behoeft lang niet altijd negatief te worden beoordeeld.

5. Schriftbeschouwing en theorie over de Bijbel

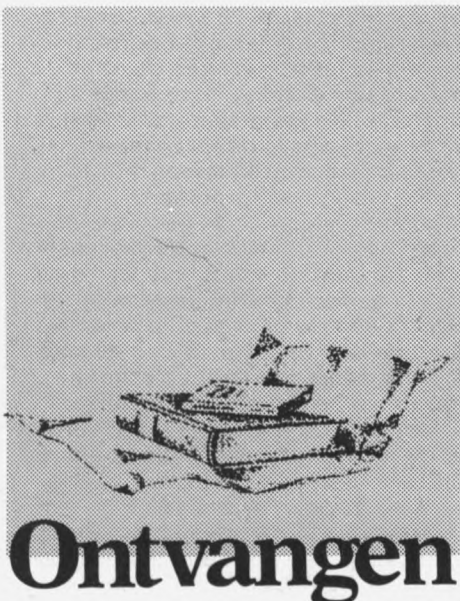
Evenmin als een praktische levensbeschouwing hetzelfde is als wetenschappelijke filosofie, zo is ook in de praktische schriftbeschouwing nog niets, of niet veel te bespeuren van een abstracte, gedistantieerde, 'objectieve' en zoveel mogelijk emotieloze wetenschappelijke *denk-houding* tegenover de Bijbel. Toch is een dergelijke theoretische denkhouding, ook tegenover de Bijbel, geheel legitiem, en in onze moderne tijd m.i. zelfs onmisbaar binnen het geheel van de christelijke gemeente. De besproken levensbeschouwelijke schriftbeschouwing, die praktisch van aard is, verandert echter van aard en karakter wanneer de geïmpliceerde geloofshouding en geloofsbeschouwing een ogenblik (niet echt, maar alleen theoretisch) uitgeschakeld wordt. Kunstmatig dus. In feite wordt dan onze aandacht beperkt tot het kennisaspect. De vraag is niet meer: wat wil de Here ons hier zeggen, maar zij wordt anders *gericht*. Bijv. wat zou de bedoeling of het gevoel van deze *bijbelschrijver* zijn geweest?

Wat is de betekenis van dit of dat begrip in de grondtekst en in de buitenbijbelse literatuur? Hoe was de historische situatie waaruit deze gelijkenis, die geschiedenis of een bepaalde gewoonte, verklaard kan worden? Is een bepaalde gedachte of gebeurtenis niet in strijd met een ander bijbelgedeelte en zo nee, hoe moeten deze gedeelten dan in hun verschil of overeenkomst verstaan worden? Wat heeft het ons te zeggen dat er geheel verschillende 'soorten' van literatuur in de Bijbel voorkomen: proza, gedichten, spreuken, visioenen, mythen, dromen, fabels, gelijkenissen, enz.? Hoe zat dat precies met de reisgenoten van Paulus die tijdens diens bekeringsgeschiedenis op de weg naar Damascus volgens Hand. 9:7 wel de stem hoorden, maar niemand zagen,

en volgens Hand. 22:9 wel het licht zagen maar geen stem hoorden? En zo zijn er talloze vragen die met behulp van theologische exegese (inclusief de kennis van allerlei hulpwetenschappen) onderzocht en soms beantwoord kunnen worden. Zulke vragen en 'probleem'-stellingen die voor de gemiddelde bijbellezer helemaal niet interessant zijn, zijn kenmerkend voor een *structureel andere* houding tegenover de Schrift dan de primaire en directe geloofs-houding. Het is de typische *theoretische* houding die primair gericht is op *kennis*, op het juiste onderscheiden, identificeren, verbinden en concluderen. In die houding spreekt men dan ook, zoals in alle wetenschappen gebruikelijk is, van 'gegevens', in dit geval dus: bijbelse 'gegevens', waarmee men kan 'werken', die men kan 'behandelen', die men als 'bouwstenen' kan 'gebruiken' om een theorie op te bouwen. Zonder dat we vanwege nood of vreugde, vanwege huiselijke of kerkelijke liturgie, betrokken zijn in de concrete actuele omgang met God en daarmee in de bewuste geloofs-ontmoeting met God, *bekijken* we, a.h.w. van enige afstand, het 'bijbelse gegeven'. De primaire reactie is dan niet: spreek Heer, uw knecht hoort, maar we gaan *vragen* stellen, gegevens 'hanteren' en een 'probleem' formuleren. Dat kan t.a.v. een kleiner of groter bijbelfragment, maar ook t.a.v. de Bijbel als geheel. We worden ook niet onrustig als we een bepaald bijbelgedeelte niet begrijpen, of ook wel begrijpen maar dan gewoon als 'informatie' tot ons nemen en vervolgens ter zijde leggen, omdat het ons op dat moment niet existentieel en actueel ter harte gaat, of hoeft te gaan. Aldus bezig zijnde staan we volop in de *theoretische denkhouding*, die o.a. gekenmerkt is door (een bepaald soort van) *abstractie*, d.w.z. losmaking van een onderdeel uit het concrete levensgeheel. Het gaat ons dan om (verstands)*kennis* en wel om een bepaalde soort van kennis, nl. wetenschappelijke.

(wordt vervolgd)

¹⁾ De in deze context *rationalistische* uitdrukking 'tegenstrijdigheden in de Bijbel' wordt meestal ten onrechte ònkritisch *overgenomen* en dan op even rationalistische wijze ontkend en bestreden. Soms met zeer ongeloofwaardige exegetische capriolen. Wie dan zijn wetenschappelijke integriteit wil behouden, loopt grote kans vroeg of laat voor 'de' moderne theologie en haar schriftkritiek door de knieën te gaan. Het is één voorbeeld van het verschijnsel dat de orthodoxie zelf de deur openzet voor modernisme, omdat men in *eigen rationalisme een gemeenschappelijke trek heeft met het modernisme*. Dit zou toegelicht moeten worden in een hermeneutisch betoog, maar dat ligt buiten het plan voor deze serie artikelen.

Ontvangen

Dr. Ir. E. Schuurman,
Het 'technische paradijs'; om de
gebrokenheid van heel de schep-
ping.

70 blz., f 14,90;
ISBN 90 297 0930 8.
Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Dr. J. Haltsma,
Fridericus Ragstat a Weille (1648-1729); De eerste joodse predikant in
de Ned. Geref. (Herv.) Kerken.
87 blz., f 18,50;
ISBN 90 5030 122 3.
Uitg. J.J. Groen en Zoon, Leiden.
Serie: Vergeten Eerstelingen.

Jan Beekhuis,
Al zulke dweepzieke scheurmakers.
De afscheiding van 1822 en de Af-
scheiding van 1836 in Axel.
156 blz., f 19,90.
ISBN 90 242 3325 9.
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Drs. W.C. Moerdijk,
**Wat moet een dominee in de fa-
briek?**
Signaal 4.
28 blz., f 2,50.
Uitg. Deputaten Kerk en Bedrijfsle-
ven van de Chr. Geref. Kerken in
Nederland. Te bestellen bij de Depu-
taten, Postbus 453, 3900 AL Veenen-
daal.

Drs. G. Harinck,
K. Schilder (1890-1952);
een keuze uit zijn werk ingeleid door
drs. G. Harinck.
164 blz., f 24,50.
ISBN 90 242 4859 0.
Uitg. J.H. Kok, Kampen
Serie: Befaamde Theologen.

Marion Yorck von Wartenburg,
De kracht van de stilte.
Schets van een leven uit het Duitse
verzet.
139 blz., f 24,-.
ISBN 90 242 0628 6.
Uitg. J.H. Kok, Kampen

zo houdt hij zich dagelijks in leven . . .

U kunt kinderen zoals deze jongen aan een nieuwe en betere toekomst helpen. Een financiële adoptie kost f. 60,— per maand en voor aanvullende hulp van kinderen in een dagcentrum is f. 30,— per maand nodig. U kunt het ook samen met anderen doen. Giften voor onze projecten zijn ook van harte welkom.

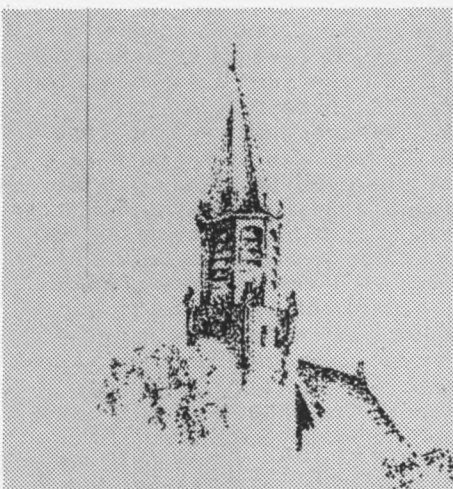
bel onze secretaresse nu !
tel. 03443 - 2079 (ook 's avonds)

stichting

redt een kind

Secretariaat: Dr. Guépinlaan 23, 4032 NH Ommeren (Gld.)
Postbank: 1599333 t.n.v. Stichting Redt een Kind te Ommeren.
Bank: A.B.N. Doorn, rek. nr. 37.73.32.860.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Enschede-noord
Het adres van de boekhouder der

kerk luidt: N.A. Scholten, Pluimstraat
178, 7533 VB Enschede.

Zending op Soemba

Nederlands Gereformeerde Kerken
Verantwoording ontvangsten 1/1 tm
30/9 1989

Giro 1687238 t.n.v. Penningm. Zen-
ding op Soemba te Hazerswoude
Het grootste deel van 1989 is al
ruimschoots voorbij. In tegenstelling
tot vorige jaren heb ik niet elk kwar-
taal de thermometer aangelegd om
daarover te schrijven.
Maar in tegenstelling tot de ver-
wachting van enkelen heeft het niet
herhaaldelijk geconfronteerd worden
met tekorten geleid tot een betere
situatie.

Van de Kerken kwam binnen	f 38.341,02
waarvan op 1988 betrekking had	f 2.933,57
	f 35.407,45
Van Particulieren	f 8.616,50
Totaal ontvangen t/m 30 sept.	f 44.023,95
Tot nu toe had binnen moeten zijn	f 64.500,00
Dus tot nu een tekort van	f 20.500,00

De laatste maanden van het jaar zijn

steeds de beste.
En dat mag dan ook wel!

J.H. Bosman

Regio-vergadering Arnhem

Wij citeren uit het *Persverslag* van de regiovergadering Arnhem dd. 14 september en 9 november 1989 in Apeldoorn ondermeer het volgende. Ds. J. Winter feliciteert de kerk van Wageningen met het feit dat br.drs. P.J. van Kampen de benoeming tot pastoraalwerker heeft aangenomen. *Preparatoir examen* kand. G. Vrooland te Apeldoorn.

Br. Vrooland wordt over zijn kennis van het OT ondervraagd door ds. K.B. Holwerda vanuit Jes. 59. Voorts wordt hij geëxamineerd voor wat betreft zijn kennis van het NT door ds. W.J. van der Linde, naar aanleiding van Lukas 4: 1-30. Over de inhoud van de Heilige Schrift wordt hij ondervraagd door ds. J.D. Janse. Ds. J.D. Houtman stelt vragen over geloofsleer en ds. J.J. van Es ondervraagt over Christelijke levenswandel, toegespitst op de milieuproblematiek. Tenslotte wordt br. Vrooland door ds. J.C. Schaeffer ondervraagd over het onderwerp Kerkgeschiedenis, voornamelijk uit de 17e eeuw en over het Kerkrecht.

Na bespreking besluit de vergadering dat br. Vrooland zich beroepbaar mag stellen in de Ned. Geref. Kerken.

Regeling kerkelijke examens

Besloten wordt om de examinatoren aan te vullen met brs. ouderlingen. De kerken krijgen de gelegenheid om op de eerstkomende regiovergadering namen op te geven.

Kerkvisitatie

Het voorstel 'Kerkvisitatie in de regio Arnhem' wordt in bespreking genomen. Dit voorstel behelst niet terug te keren tot het oude systeem van visitatie, maar ingevolge art. 37 van het AKS een soort 'kerkpresentatie' met 'aandachtspunten' in te voeren. Deze zaak zal in de kerkeraaden opnieuw worden besproken en voor de volgende vergadering opnieuw worden geagendeerd.

Ned. Geref. Kerk van Loosdrecht

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat B.J. Eikelboom te Bunschoten-Spakenburg.

Preekconsent

Aan student J.P. Koedijk, Spinner 23, 1625 VC Hoorn werd preekconsent verleend voor de tijd van één jaar.

Ned. Geref. Kerk van Enschede-noord

Op zondag 12 november j.l. verbond kandidaat G. Vrooland zich aan de kerk te Enschede-noord. Hij werd bevestigd door ds. F. van Deursen te Wezep, die preekte over Jesaja 40. Aan de handoplegging werd deelgenomen door ds. O. Mooiweer. De intrede van ds. Vrooland had plaats in een avonddienst. Hij beediende het Woord uit Jesaja 29 vs 17-24.

Hij werd toegesproken door br. G. Pol, als praeses van de kerkeraad, door ds. C. Bakker, als consulent en namens de regio, door ds. van Deursen, als bevestigend predikant, door ds. J. Jonkman, als vertegenwoordiger van de Chr. Geref. Kerken van Enschede-oost en west, door ds. L.W.G. Blokhuis, namens het Seminarie.

Tot slot sprak ds. Vrooland een dankwoord.

Het adres van ds. G. Vrooland is: Lasondersingel 105, 7514 BN Enschede. Tel.: 053-339597.

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam Tuinsteden-Zuidwest

Drs. A.M. van Leeuwen, predikant te Deventer, heeft voor het door de kerkeraad op hem uitgebrachte beroep bedankt.

Correctie op gezangen-selectie

In de zgn. definitieve lijst van goedgekeurde liederen uit het Liedboek, zoals die voorkomt op pag. 102 van de acta van de Landelijke Vergadering van Dronen 1988, blijkt een tikfout voor te komen.

In de lijst komt onder de Bijbelliederen Lied 58 voor, maar dit moet zijn Lied 48, de berijming van het Onze Vader.

Dat bovendien in de Kersttijd Lied 136 bedoeld is en niet Lied 2136 was de meeste gebruikers al duidelijk. Met excuses voor de veroorzaakte moeite!

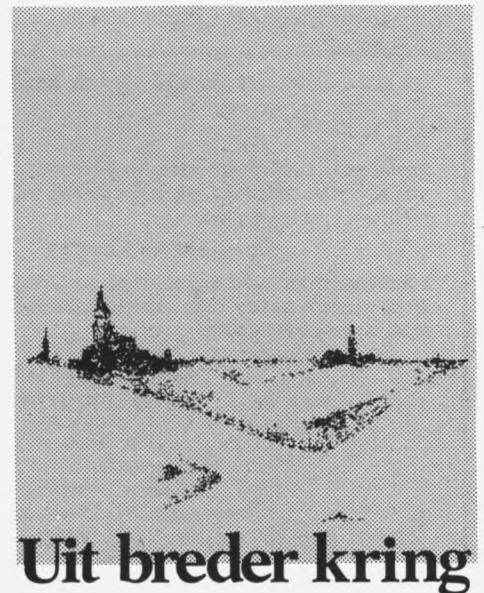
W. Smouter, scriba van de L.V. Dronen 1988.

Studentencorps P.F.S.A.R.

Op vrijdag 15 december a.s. hoopt ons studentencorps Per Fidem Studiumque Ad Rostra zijn 85e Dies Natalis te vieren. De Senaat wil daarom de oud-leden van harte uitnodigen tot het bijwonen van de middagvergadering, waarop ds. J.A.E. Vermaat voor ons zal spreken over: „*Het spreken van de kerk en sociaal-politieke vragen*”. De vergadering begint om 14.00 uur en wordt gehouden in de aula van de Theologische Universiteit van de Chr. Geref. Kerken, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Na afloop is er tijdens een korte receptie in de koffiezaal gelegenheid om de Senaat te feliciteren met deze dag.

Wij zouden het bijzonder op prijs stellen wanneer wij op de 15e december ook oud-leden kunnen begroeten. U bent dus van harte welkom.

Namens de Senaat,
B.J. Heusinkveld, abactis.

Stichting Christelijk Studiecentrum

Voorjaar 1990 congres naar aanleiding van Cahier 10:

'Meer dan exact' behandelt menselijkheid van natuurwetenschappen.

Meer dan exact is de titel van het laatst verschenen Cahier (nr.10) dat het Christelijk Studiecentrum ICS onlangs heeft gepubliceerd. Het behandelt de vraag naar de menselijkheid van natuurwetenschappen en techniek. Dit naar aanleiding van de overheids campagne 'Kies Exact!'. Het is de neerslag van het werk van een studiegroep Natuurwetenschappen die is ingesteld door de Unie School en Evangelie en het Christelijk Studiecentrum ICS. In het voorjaar van 1990 organiseren beide organisaties bovendien een congres onder de zelfde titel.

Van alle schoolvakken lijken de zogenoemde exacte vakken de meeste toekomstmogelijkheden te bieden. Natuurlijk hangt dit samen met het grote economische belang dat men aan de techniek hecht. De vraag naar de menselijkheid van natuurwetenschap en techniek wordt hierbij veelal niet gesteld. Terwijl juist het antwoord daarop zwaar meeweegt wanneer het gaat om de toekomst van onze maatschappij.

Een werkgroep Natuurwetenschappen, ingesteld door Unie School en Evangelie en het Christelijk Studiecentrum ICS heeft zich in de afgelopen jaren beziggehouden met de levensbeschouwelijke effecten van de natuurwetenschappen, met name binnen het voortgezet onderwijs. De resultaten van deze studie zijn gebundeld in het laatste Cahier, dat wordt uitgegeven door het Christelijk Studiecentrum ICS.

Dit is het tiende nummer in deze reeks studiebundels.

Het Cahier is te verkrijgen door overmaking van f 12,50 op giro 2247500 tnv. Stichting Christelijk Studiecentrum ICS te Amsterdam. Ook eerdere uitgaven zijn nog te verkrijgen.

(RECTIFICATIE)

„In de wereld lijdt gij verdrukking, maar houdt goede moed. Ik heb de wereld overwonnen.”

Joh. 16:33b

Verslagen en vol verdriet delen wij u mede, dat de Here plotseling tot zich heeft genomen, na een huwelijk van bijna 35 jaar, mijn man, onze vader en opa.

ANDRIES LUITEN

echtgenoot van Hillie Bruintjes, op de leeftijd van 58 jaar.
Onze troost is dat de Here ons verdriet kent, maar ook dat Hij de dood overwonnen heeft.

Neede: H. Luiten-Bruintjes
Heerde: Marga en Tjeerd
Jonathan, Andreas
Driebergen: Aline
Neede: Erika en Wim
Arnhem: Henk-Jaap
Nieuwegein: Ludwig en Arlene
Ludwig, Julisa

7161 BG Neede, 7 november 1989
Haaksbergseweg 41

De teraardebestelling heeft inmiddels plaatsgevonden.

En waar ik heenga, daarheen weet gij de weg.
Joh. 14:1-7

In deze wetenschap is op 86-jarige leeftijd in alle rust gestorven, onze lieve moeder, oma en zuster

TRIJNTJE VEENHOF-APPERLO

Wij zullen haar allemaal missen.

's-Gravenpolder, Anneke en Jan
Annard en Friso
Nunspeet, Nella en Henk
Norbert en Djin
Doorn, Jan en Francien
Eric-Jan, Timo en Bruus
Nieuwegein, Dick en Anneke
Ronald, Marlies, Heleen en Derk
Doorn, Mevr. A. Apperlo

26 november 1989
Kampweg 32, Doorn
Correspondentie-adres:
Vlaanderenlaan 26, 8072 CE Nunspeet

De begrafenis heeft op vrijdag 1 december 1989 te Doorn plaatsgevonden.

Zij zullen saam, de groten met de kleinen,
dansend de harpen en cymbalen slaan,
en onder fluitspel in het ronde gaan,
zingend: „In u zijn al onze fonteinen”.

Psalm 87:4 (ber.)

Op de dag des Heren is Thuisgekomen mijn dochter, onze zuster, schoonzuster, tante en oud-tante

AAGJE BEUDEKER

op de leeftijd van 64 jaar.

Wij danken het personeel van 'Regina Pacis' hartelijk voor de liefdevolle verpleging, die zij ruim drie jaar mocht ontvangen

Arnhem: J.W. Beudeker-Westerling
Arnhem: Lidy Cornelissen-Beudeker
Utrecht: Wim Beudeker
Minke Beudeker-Busstra
Kampen: Daan Beudeker
Willy Beudeker-Haan
Neven en nichten.

Arnhem, 19 november 1989.
Verpleeghuis 'Regina Pacis'.

Correspondentie-adres:
Krabbescheer 26 – 8265 JD Kampen.

De begrafenis heeft plaatsgehad, vrijdag 24 november op de begraafplaats 'Zorgvlied' te Amsterdam.

De Raad van de Nederlands Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord deelt U mede, dat op 22 november 1989 in de vrede van Christus is ontslapen broeder

JAN BREDEWOLD

op de leeftijd van 82 jaar.

Met grote toewijding aan de HEERE gedenkt de Raad de uitnemende trouw en toewijding, waarmede deze broeder de Kerk gedurende vele jaren met liefde heeft gediend.
De HEERE geve Zijn menigvuldige vertroosting aan zijn vrouw, aan zijn kinderen, klein- en achterkleinkinderen.

G. Pol, praeses
J. van Wijk, scriba

Gelovige 10 jr. geleden ongewild gesch. vrouw, 56 jr., wil nu e.e.a. verwerkt is graag opnieuw haar hart en huis delen met eerlijke gelovige man van ± dezelfde leeftijd om samen nog te bouwen aan een voor beiden gelukkig leven.
Serieuze reacties onder nr. NG 1125, Postbus 208, 3770 AE Barneveld.

S.V.P. duidelijke vermelding 'OPBOUW 1125' op de linkerbovenhoek van de envelop!

Te huur:

Voor de Zomer- en wintervakantie ons

6-persoons appartement

in het Tirolerdorp Axans, voorzien van een verwarmd zwembad, sauna, was- en droogmachines.
Voor inlichtingen tel. 01862-2596

Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden

Secr. H.J. Bosch
Walkottelanden 40
7542 MR Enschede
Tel. 053-762272
Giro 1378982 t.n.v.
Cogma Enschede

In militaire dienst?
Bij de V.N. in de Sinai?
Op de Antillen?

COGMA

is het samenwerkingsverband
van de Ned.Geref. Kerken en
de Chr. Geref.Kerken

Secr. H. Westra
Gronausestraat 186
7533 BS Enschede
Tel. 053-313500

Bij de koopvaardij?
Bij de Nato in West-Duitsland, België
of Denemarken?
„In de Olie” in het Midden-Oosten?

COGMA LEGT CONTACTEN VOOR U

Er verblijven tientallen gezinnen en alleenstaanden van onze kerken overal ter wereld. Waarschijnlijk ook niet veraf van u of uw familieleden.

COGMA * verstrekt u adressen van „medeverstrooiden”
* zendt u lectuur
* verstrekt u cassette- en videobanden met kerkdiensten
* bezoekt u waar mogelijk in ieder geval in West-Duitsland

**WAAR BENT U, WAAR IS UW FAMILIE
LAAT DIT AAN COGMA WETEN,
NEEM CONTACT OP MET ONS.
COGMA UW VRIEND IN DE VREEMDE**

Al meer dan 25 jaar COGMA-werk. We helpen u graag op weg in de militaire dienst. We – wie zijn dat?

We – zijn wat mensen uit de Chr. Ger. en Ned. Geref. Kerken, die zelf ervaring hebben met de militaire dienst. Onze voorzitter Ds. J. Goudzwaard weet als oud-legerpredikant alles af van de leeven werkomstandigheden in de militaire dienst. We willen u gaarne behulpzaam zijn. Om te profiteren van onze activiteiten behoeft u echt niet tot de hiervoor genoemde kerken te behoren. We betrekken alle belangstellenden, zelfs ook alleenstaande burgers in het buitenland gaarne in ons werk.

Wilt u ook meeprofiteren, van b.v. het toezenden van goede lectuur, of een mooi Bijbels dagboek of een persoonlijk gesprek, schrijf dan of bel nu met de hiernaast genoemde adressen. Maak er gebruik van en maak er wat van! Graag tot uw dienst.